

güney

AYLIK SANAT DERGİSİ

Desen : Ali Atmaca

GÜNEY TAYLAN
SEYFETTİN BAŞCILLAR
METİN ELOĞLU
ATIF ÖZBİLEN
TÜRKAN GEDİK
NİLÜFER ERMİŞ
İSMET KEMAL KARADAYI
MEHMET SALİHOĞLU
FERİHA AKTAN
MUZAFFER UYGUNER
NURTEM ÇELEBİOĞLU

MUHSİN YAZGAÇ
RUŞEN HAKKI
ZÜHTÜ BAYAR
ERCÜMENT UÇARI
BEHZAT AY
M. SAMİ AŞAR
MUAMMER HACIOĞLU
BURHAN GÜNEL
OYA UYSAL
NECDET GÖL
COŞKUN HAVALAN

CAFER ŞAHİN
PIYALE GÖNÜLTAŞ
RIZA ZELYUT
N. RASİM ÖZSOY
ŞEVKET YÜCEL
NAİME SALTAN
ITİR GÜRDDEMİREL
NERMİN BAŞAĞA
FERİDÜN İŞİL
YALVAÇ URAL
BEKİR KOÇAK

güney güney güney güney güney güney

Yazarlar arasında anlaşmazlıkların olması, bazı konularda çatışmalara girmesi olagandır. Olgan sayamayacağımız, bu tartışmalarla; ölçünün kaçırılması, başka bir deyişle sanığın yakışmaz bir tutumla, duyguların tutusğu olmak, konuya öfkelye yaklaşımdır. Böyle davranışları yazarı, sanatın uzaklaşmasını gibi, her iki tarafın için de kritik, üzücü olmaktadır.

SOYUT dergisinin dergileri üstüne ait olduğu soruşturmayı bu köşede dejinmiş, yazarların değerlendirmelerde nesnel davranışlarını belirtmiştir. Susmayı yeleyen VARLIK dergisi yazarları, sira VARLIK'a gelince, konuya ilgilenme gereğini duydukları: Gazete ve Dergilerde, Emin Özdemir (Aralık 1972), Uzuntüler Avutular, Sabahattin Teoman (Ocak 1973). Sabahattin Teoman'ın yazısından konuya ilintili bir kaç kesimi aktarıyorum:

"12 - UZANAMADIKLARI CI-GERE PİS DİYENLER : Göz boyayarak sürüm sağlamaya uğraşan hemen her sayısında kılık değiştiren cüce bir dergi vardır. Görüğünüzü pek sanmam. Ben, bir yazar olarak kendime zorunlu olduğum için, ötekilerle birlikte bu dergiyi de alırım çıktıktan bu yana. Güzel ya da yararlı bir sey bulamamışım içinde bu günde de. İşte bu dergi küçük kişilere özgü eski bir ün dilemen oyunuuna girdi son sayılarında: Aylık ve sanat dergilerini sözümona yargıyor, varsayıdı: akılca o dergilerin ve yazarlarının topluma dönük aydın görevlerini yapıp yapmadıkları konusunda göbekten atma fetvalar savuruyor. Böylelikle bir tartışma açılacağıne, bu arada da adı duyulmamış dergiyi sattıracığını inanmış zavallilar."

"...Bunlardan biri saldıri esirliği içinde, ağızdan kırmızı köpükler uçuşarak yürüdüğü karantık yolun iki duvarına kendini çarpa çarpa koşarken hızını alamamış, VARLIK dergisi yazarlarının bir gün halk mahkemeleri önünde hem şereflere onurlandırılmıştı."

"Çıkar tutkusunun kişileri ne kerte içrenç edeceğini göstermek için andum bunları. Söz konusu edilecek bir yanı yok o derginin ve uzanamadıkları cıgere pis diyen eğeri bespara etmez bir tür laflar söyleyen yazarların."

Ayrıca, Sabahattin Teoman'ın a-

DERGİLERDEN

Günay Taylan

diğer vermediği yazar, VARLIK'ı övseydi (hiç bir derginin övgüye gereksemesi yoktur, hele Varlik'in) davranışları böyle mi olacaktı? Diyeceklerini, adını vermediği yazarın davranışları üstüne görüşlerini, yazarlığından ödün vermeden söyleyemey miydi? Sonra, 40 yıllik VARLIK'a ne kazandırır, bu tutum?

Yukarıda sözünü ettigimiz tutumı yazmış bir yazı da Mehmet Kemal'in (SOYUT, Ocak 1973). Edebiyat tarihçisi ile eleştirmeni

bir tutan Mehmet Kemal'e göre bunlar, "...Sanatı yaratmanın ardından takılmış, bir asalık, bir sömürgendir. Varlığı ancak edebiyatının yaratıcılığı var olduğu sürece vardır. Tipki işçiler var olduğu sürece varlığını sürdürmek aylak ve asalık sınıfların var olduğu gibi. İşçiler bir değer yaratmaya, işçilerin sırtlarında geçen nylak ve asalık sınıf olabilir mi?"

İşçi - İşveren ikilisini, sanatçı - eleştirmen ikilisi ile değil, sanatçı - yarınca ikilisi ile bir ben-

zerliği söz konusudur. O zaman Mehmet Kemal'in dedikleri aşkıda kalıyor. Bunu Mehmet Kemal de bilir. Onu böyle bir açmaza götürmen, yaziya öfkelye başlaması, öfkelye yazısı sürdürmesidir...

KISACA...

TURK DİLİ dergisi, özel sayılarından sonra dergi içinde özel bölmelere bağlı. Orhan Duru'nun hazırladığı ilk bölüm bilim-kurgu (science-fiction) üstline (Ocak 1973). Bu konuda derli toplu bilgiler sunuluyor.

Bizde sanatçılardan hemen hiç eğilmekdikleri, çöklük saçma sapan kabul edilen, yeniyetme çağlarında okunan bir tür: bilim-kurgu. "...Her şeyi bilimle ya da bilimsel kuramlara dayandırmak zorunda olan bilim-kurgu yazarı"na ulke-mizde rastlamamayı doğal karsılamak gerek. Elogenlünün aya gittiği çağımızda, her ev için zorunu, basit bir iletişim aracı olan televizyondan tam anımlı yoksunuz.

Bilim-kurguya ilgi duyan eleştirmen Zühtü Bayar'ın konuya ilintili, ilginç bir öyküsü var. Ölümstüslüğü dileyen bir bilginin; kendiliğinden ilerleyen bilincini aktarmak istediği bir zencinin vücutu, akvaryumda bittisel hayat yaşarken, kendi bilinci ile bilgisayar (elektronik beyin) ile belli bir katında tutuklu kalığı içinde, ana rannadeki durumuna dek yansıtısının geriye dönükliklerini, geleceğe ilişkin olasılıkları anlatmaktadır. Zühtü Bayar, romanık bir konuya, öykünün sınırları içinde tutuklamış, Tutuklu Biling'e.

Hüllü Uysal Melih Cevdet'in şiir serüveni ile birlikte "Troja Önünde Atlar" şiirini incelemektedir (Yeditepe, Ocak 1973). Melih Cevdet'in ilgili şiir üstüne yaptığı açıklamaadan önce, yazarın yazısı eyle alması bazı yorumlara yol açmaktadır. Örneğin; "Ben buradaki 'yat sar tat ksanıkam' dizesini çırparıp atıyorum şirlerden" gibi. Açıklamada bu yabancı düzenin anlamını okuduktan sonra, incelemede acele ettiğini anlamıştır.

DÜZELTME : Geçen ayki yazının "Sanatımın Durumu" ara basılıkta kesiminin Tuncü satırındaki "toplumsal" sözüğünü "toplumbilimsel" olacak Düzeltir, özür dilerim.

Bulur

Ölürsünüz usul yerini bulur,
Bekleşmeler başka birini bulur,
Kerem Ash'yi, Ferhat Şirin'i bulur,
Herkes gönünce dilberini bulur,
Yol yolcusunu, han garibini bulur.

Bir atı bir sulağa çeker akşam
Hüzün yanında en soylu tabancam,
Bu sokak bakıssız ve gözleri cam,
Her güzel kadından ayrı bir serencam
Döner dolaşır sonra beni bulur.

Göz göz mızrak gibidir şarkı,
Boş plaka unutulmuş bir şarkı,
Uzak dar yollardan gelir şarkı,
Kimbilir bu ses hangi zehir şarkı
Vurgun bir melamet erini bulur.

Bir ay doğar on dört mavi kemerde,
Nihâventle sisi ayırr perde,
İşik kuruttu mor ççeklerde,
Lâle Devri'nden mahür gelir bir de
Nedim kızlarının dillerini bulur.

Bir göçmen menekşe dallarda mavis,
Bahar yahsi nisan ve menevis,
Ey etobur isyan tüken ve sevis,
Kapı kapı eli sopah dervîş
Dolasıp sonunda pirini bulur.

Seyfettin BAŞCILLAR

Esintiler Kavşağı

— Şiirler —

MEHMET SALİHOĞLU

750 Krs.

güney AYLIK SANAT DERGİSİ

Sahibi ve sorumlu yönetmeni : Atif Özbilen

Yazışma ve posta havalesi : Atif Özbilen, P. K. 1333 İstanbul.
Bası : Halk Matbaası, Tel. 22 19 98. Ebussuut Cad. No. 15.
Şirketi — İstanbul. Akbank Beşiktaş Sb. hesap No. 22787.
abone : yıllık 30 TL.

Unutmak Atları

— Şiirler —

I. KEMAL KARADAYI
Yeditepe Yayımları

750 Krs.

GEÇEN AY

ATIF ÖZBİLEN

Desen : Nilüfer Ermis

NİLÜFER ERMIS :

Bayan Ermis, yağlıboya çalışmalarıyla ilk kişisel Sergisini 8 - 26

ocak günlerti Beyoğlu Şehir Galerisi'nde açtı.

Nilüfer Ermis, 1950'de İstanbul'da doğmuş. Resime eğilimi ilkokulda başlamış. Okulu bitirince önce annesini, bir yıl sonra da babasını yitirmiştir. Ortaokulda ressam öğretmeni Rıfat Cetin, elinden tutmuş ve günümüze getirmiştir. Lise 10'uncu sınıfı takiben, geçim sıkıntısı nedeniyle okuldan ayrılmak zorunda kalmış. 1969'da evlenmiştir. Bir oğulları var. O bunalımlı günler gerilerde kalmış. Karı koca ve oğullarıyla isıklı bir yuvada mutlu olmuşlar sindi. İki yaşındaki oğulları için verirse, Bn. Nilüfer resme çalışayormuş. Ev işleri dışında, fırsat bulduğunda okuyormuş. Ekspresyonizm'e eğilimi varmış. Varmış ama "Ekspresyonist teknikle epik anlayışı birleştirmeye çalışıyor"mus. Bize sorarsanız: Sanatçı, halkına dönük, halkın renk dünyasına erişmiş gibi görünüyor, sergisindeki yapıtlarıyla.

Ve bekleyelim öyleye Ermis'i, yarınlara neler getirecek diye...

ALI ATMACA :

Bu sayımızın kapağım bir de seniyle süsleyen Ali Atmaca'nın 46'tan fazla tablosu aynı galerinin 2 salonunu kapsadı. Atmaca'nın bu 4'üncü kişisel sergisiydi. Biliñdiği gibi sanatçı, aneak bir köy ilkokulunu bitirebilmiş, resim yapmağa orada başlamış ve oradan kalkıp bu büyük kente gelmiş, yerleşmiş; hep bir aşama içinde uğraşlarını sürdürerek sanat evrenine kendini kabul etmiş durumda sindi. Köyüne yaşamını, insanlarını dile getiren Ali Atmaca'dan ilerisi için daha çok şeyler

beklediğimizi belirtirken, Güney adına kendisini kutlamak isteriz.

- Geçen ay, yerini gerçekten zor doldurabileceğimiz çok yollar bir sanatçımız, bilim adamumuzu : SABAHATTİN EYÜBOĞLU'yu yitirdik. "Eyüboğlu'yı su birkaç saat içine südirmek mümkün değil elbette. GÜNEY'in yazar dostlarından, ölüümüzdeki sayılarımız için bu konuya eğilmelerini bekleyeceğiz.

- "9 Ocak sabı günü akşamı,

Güney Yayıncılık'ının 12 sayılı betiği Tutsak'ın ozanı, arkadaşımız Aysun Uğur Kezer'in ilk kişisel sergisi, Güney'in bu sayıya baskıya geçmek üzere ikon, 27 Ocak günü Beyoğlu Şehir Galerisi'nde açıldı. 10 Subata deðin şirecek olan sergide, desenleri ve yazımı daktılı ile ve çok ilginç bir türde olusturulan 40 yapımı ile, Kezer'in ressam - öğretmen kardeşi Aydin Taşkelle'nin gerçekten "Sanat Eseri" niteliðini taşıyan 14 uygulaması, izleyenlerce uzun süre sözü edileceði sanıldızı. Sergi süresince Aysun Uğur Kezer, tutsak adlı şiir betığını de isteklillerde imzalayacak.

Desen : Metin Eloğlu

YAVRU

*Sen, gözlerimi tez yaþartan
Diggiz yavrucuk..
Niçin dalyor gözlerin böyle,
Dudaklarındaki o acılı büklüm?
Hadi oynayıp, hadi geliversene..*

*Nerelerde o tahtadan atın;
Nerelerde kurşun askerlerin?
Masmavi balonun da mı patladı yoksa?
Rüzgârdaki saçlarında esen kurdelen hanı?
Hani o çocuk çocuk bâşıvermelerin?
Kim büyütü seni;
Boyle apansız?
Küçülmenden de büyünür, öyle deñil mi!*

Türkân GEDİK

TÜRKÂN GEDİK :

Gencevik bir öğretmen Bn. Gedik. Cocuklar için写的诗leri seregli Beyoğlu Şehir Galerisi'nde. Bir de ufak betiği var, 1973 baskılı KUCUGUM adında. Türkân Gedik'in büyük bir savi yok, ancak, sır serüvenine atılmış bir kez, en güzelernerini vermeye çalışacak.

PERTEV VARLI :

Ama Periev Varlı'nın büyük, kocaman bir savi var: Beş bin yıllık öreboz ve katkısız Türk sanatını yansıtımak istiyor günümüz koşullarına uydurarak ve de ağaç, hasır, metal vb. gereçleri kullanarak. Üstelik Varlı, Beyoğlu Şehir Galerisi'ne yerleşmiş, sezon sonuna dek orada kalacak gibi...

Ezra Erhan arkadaşımızın İlhan Berk'in HALİCİ' üzerine. Her ikisini de Mart sayımızda sunacağız sizlere.

- Elimizde olmayan nedenlerle, bu gibi ertelemeler yüzünden kim yazrı dostlarımızı üzüyor, gündemdiriyor. Şimdi den açıklamak istemedigimiz bir tasarıımız var. Yani, bu önemli sorunumuzu bu yıl içinde çözümleyebileceğimizi umuyoruz.

- Ferha Aktan'ın İSILTİF'sının yurt dışında da yanısı oluyor. Öğrendiğimizde göre, Amerika'daki sanat eleştirmenlerinden (Metin Eloğlu, Cemal Süreya, Oktay Rıfat ve birçok başka şairlerden başarılı çeviri yapan) ozan - çevirmen Murat Nemet - Nejat ile Talat Sait Halman; orada yayımlanacak antolojilerden birinde Ferha Aktan'ı da, iyi çevirilerle temsil edecekler.

AMERİKA'DA TÜRK EDEBİYATI ÖZEL SAYISI

Tanınmış Amerikalı "Mukayese II Edebiyat" Profesörü Anne Paolucci'nin yönettiği Review of National Literatures (Ulusal Edebiyatlar Dergisi), 1973'ün sonyazında bir "Türk Edebiyatı Özel Sayısı" yayımlayacak. Bilimsel yazıların yer alacağı ve bütünlükle Türk edebiyatını inceleyecek olan 150 sayfalık "Özel Sayı"yı, konuk editör olarak eski Kültür Bakanımız, Princeton Üniversitesi Türk Dil ve Edebiyatı Profesörü Talat Sait Halman hazırlamaktadır. Özel Sayı'da Prof. Anne Paolucci, Prof. T. S. Halman, Prof. İlhan Başgöz, Prof. Norman Izkowitz, Sofi Huri, Dr. Metin And, Prof. Kathleen Burrill ve Prof. John R. Walsh'ın yazıları yer alacak.

GÜNLÜĞÜMDEN

İsmet Kemal Karadayı

Neler Var Dergilerde?

29 Temmuz

Agustos sayıları erken gelenler.. Cömert'i, Sönmez'i, Hasan Hüseyin'i, Fadıayı'lı, D. Ceyhun'u (YANSIMA); Kansu'yı, Dağlarca'yı, A. İlhan'ı, I. Z. Eyüboğlu'nı, Köklügiller'i, Güneş'i, Özdemir'i (VARLIK); Kocagöz'ü, Uğurlu'yı, Toprak'ı, Kaynardağı'ı, Taytan'ı, Yalkut'u (GÜNEY) önce okuyacağım.. Kimini bir solukta, kimini belki birkaç solukta.. Ne var ki şimdi önceliği Karas ve Izmirli aldı. Seyda'ya ilginç yanıtlar vermiş Izmirli, sigara içimini bile unutturan bir şirinlik içinde.. Karas'ın "Kum Tanesi" adlı öyküsünde ise altını çizdiğim yerler var.

Yapıt Adları

30 Temmuz

"Hıroşimalar Olmasın" (O. Akbal'dan sonra "Dostlar Beni Haturlasın" (V. Satiroğlu) olabilir. Ama "Boynu Bükkük Oldüler" (Y. Güney)'den sonra "Su İçemeden Oldüler" (R. İleri) olmaz, olmamalı.. Nasıl ki "Açı'yı iki, Üç yerde gördük ve M. Buyruk'ının "Korkunun Parmakları" öyküsü bir filme ad olmus.. Orneğin, son bir yıldır düzenlemeye, notlamaya çalıştığım "Benim Anılarım"dan da neredeyse vazgeçeceğim.. "Benim Üniversitelerim"ini andırıyor cümlü Gorki'nin.. Bilinç altına inis, beğenis, etkilenis mi, rastlantı ve benzevis mi bu? Hiç olmasa alıntı değil doğrudandoğruya, çırkınlı.. Hadi neyse..

ESİNTİ

Karanlık havuzda uyuyan su akça bulutlara inat
Ve kasımpatlar düşüntür gergefe direnen güze kanat.

Bir ters anafor yuvarlanır kimbilir hangi çağlar karışımı
Ve sararmış yosunların o zümürüt sevdasındaki zaman aşımı.

Ahşak yollar pırıl pırıl yeni adımlar özler
Gitgide soğur içimizde imgelenen küçücüük denizler.

Biz nasıl biliyoruz nasıl güzele toz kondurmaya
Çırkınlı onu düşündü, bir yalan çukuruna atmayı,

Aksam yeli buruşturdu ansızın mavi çiçekleri kahkahasında
Ve saydam gölleri kopardı bir tatsız gurbet şarkısında

Oysa dost kılımlı dokuduk evrenin tâ öbüür ucuna
Ve hâlâ gün ışığı hâlâ boz bulanık yanyana,

Gerektenden kişiyi toplumda eden sağ duyu bir, barış iki
Yıpranmış yaşılmak, yaşamışı yıpratmak öyle acı ki..

Ferha AKTAN

KÖSEM'DEN :

YAŞAMA SEVİNCİ

★

Mehmet Salihoglu

Denize Doğru

I Ağustos..

Karar, Avşa (Türkeli)..

(Eskiçağın Artake kenti.. Pełoponez savaşları sırasında yakılıp yıkılmış.. Sonra depremler ve yanıklar.. Erdek.. Bilecik örneği.. Kurtuluş Savaşı'nda yakılma, yıkılma.. Türkeli'nde şimdi şarap ve balık var.. Türkeli yanı Avşa, Erdek'e bağlı bir köyümüz, bakalım neler var?)

İlk not Yenisehir'den: "Tarla-na güvenme attığın tohum ambalaşırırmış.. Oğluna güvenme ei kızının koynuna girmeyince".

Bir otobüs yazhanesi duvarında yazılı bu.. Adam söyle demiş duvarda: "Ta ezelden akraba iken akrep olsuk bizbize - Sırrımız meydana çıktı bâkmaz olsuk yüz yüze".

Ne iyi etmişim de Halikarnas'ı yanına alımışım.. Boğa, Eşek, Fok, Akdeniz Martısı, Balık.. Etkileniyorum bu iyi, güzel, yürekli hayvanlarla.. "Balıkçı"nın şu deyimleri çok çarpıcı: "Denizin müziği ve gizli", "Mersin esinleri", "Denizin fısıltısı", "Deniz en büyük en güzel doğurgan", "İssiz yerde ay ışıldaması, esin fısıldaması", "Kar kafiyeler halinde arabalar".

Bursa, Gemlik, Karacabey, Bandırma, Erdek.. Belediyeler neden daha iyi çalışmaz bizde? Başkanlar "atanma"lı, hizmetler bol "ödenek"li olsa üzermiz sinmiş bu tembellik ya da bilmezliklerimiz giderilir mi acaba?. Her yerde özel yahut buyruklu "kamp"lar başta; ayrılmış, donatılmış, kapılmış..

Bir zamanlar ozaklär, yazarların dilinden düşmeye bir söz vardı: Yaşama sevinci.. Gerçekten yaşamaktan sevinç duyarlar mıydı, yoksa ölemlerini mi dile getirirlerdi, bilmiyorum.. Ama, kimi zaman benim de yoğun olarak hoşlandığım, örneğin sevinç çığlığı atasım gelen anılarım olmuştur.. İstanbul'da Boğaziçinde olsun, Adalarında, güneşli pırıl pırıl bir günde, yesilin daha yeşil, mavinin daha mavi olduğu güzel bir günde, denize, yamaçlara baktığında; ya da bulutlu, karantık bir sabah vakti içine yeni bir şirin pırıltısı düşüğünde, böyle sarsıcı, böyle turuncu duyguları, coşkulara benim de kapıldığım olmuştur.. Ne var ki, insanın içinde şirinden, sanatsal eğitimden geçmiş bir güzellik duygusu gelişmemişse, o türden çarpıcı, kanatlandırıcı bir yaşama sevinci, yoğun bir hoşlanma duygusu ve onun yarattığı rüzgar gibi bir mutluluk duyması, hemen hemen olanaksızdır diyebilirim.

Orneğin, geçen vapurlardan, uçan martılardan, Boğazı içi denizinin türlü mavisi içinde kaçışan ve şimşek parçacıkları gibi ışıdayarak geçen balıklardan; tepelerde, yamaçlarda sensiyesini güneşe de, yağmurda da aynı pervezlikla, cömertlikle açan fistik ağaçlarından, at kestanelerinden sürüüp gelen, uçarak gelen bu duyguya, yalnız

Sonu 16. sayfada

Kimsenin bize "buyurun, gezin" demesini beklemiyorum ama söyle tozumuzu, sıçramızı atacak apak ve temiz bir deniz parçası da bulamıyorum..

Ucuz sayılar otel Erdek'te.. (On İki büyük lira..) Ne var ki temiz sayılmaz.. Sabaha 4 - 5 saatimiz var..

Herseyimiz

2 Ağustos.. Ben otobüsde, tirende, vapurda görmedim sunu: Posta "motor"una binip de her yanımızda denizi görür görmez hiçbir yabancılığımız kalmadı.. Bu küçük ve sallantılı teknedede herkes sanki önceden birbirini tanıymış gibiydi.. Konumalar, gülмелер, eğlenmeler önerisiz.. Belki de denizin ve aranın sakıncası tamamıyor bu gezi amacı.. rühsal davranışım..

Hazır, "mavi"lıklar içindeyken Balıkçı'nın Ege'sini bitirmiyordum.. Oradan notlayabildiklerim sunular: "Sevgi ve sevinçim öyledir ki; cefa ve üzüncü omuzdara bölerek onu (hic) ederim; sevgimi yüreklerle bülßürmekle onu (hep) ederim.. Ben Afrodit'im.. Enginin en yüksek dalgasının üstündeki köprüüm.. Maddenin özü, sütnin kayması.. ve yaratılısun son ürünlüyü.. Ben, güzelliğin Afroditim.. Paraya sahtan sekapelin Afrodit'i değil.. Her gözden ben bakarım.. Bütün beyinlerde bilincim.. Bütün bilinçlerde bir umudum.. Cünkü ben hayatım.. Yediadalar bir tuzaga..

bir güzellik pususuna benzerler.. İnsan, aralarına dalmayınca onları ne olduğunu kestiremez.. Gün batarken ak ve yumuşak bir bulut, en yüksek adamın başını kollarıyla sardı.. Adamın kulagini birşeyler fissildi.. Gece gelecek, karanlıklarda birlikte kalacaklardı.. İkisi de kızardı.. Gece, uyuyan adaların ve sonsuza dek uyumayaçak olan enginlerin üzerine kaydı.. Denizin karanlıklarından bir kupa bahçı alayı, bir can ve sevgi denizi yüzé çukuyordu.. Elibesinden sıyrılıp boşanınca, Türkçe gibi upuzun ve uyumlu bedeni fırladı.. Kendini denize attı.. Güneşle ısmı yahan nanesinin soluğu dağların kalçalarından çıkan rüzgara toprağından kudretli ve esmer kokusunu katarken.. İnsan havayı solurken, kuş evlilik, çiçek kokusuz gök mavisi ve ışık içiyordu.. Neredeyse günün altın gerdanından bir türkçe kopacağı.. bellî idi.. Derken cesur horoz, kininden bir kılıç çekti.. sesini kapıp koyverdi.. Emine'nin yüzüne bol bol calmış olduğu allık, kireç gibi uçan benzinin üzerinde bir harita.. bir memlekét yüzeyi gibi sınırları belirli kupkirmızı bir leke tekil etmekte idi..

Iskeleyde kaynaşma.. Kiravatsız ama "Föt"ü başında "Barbaros Hayrettin" (Yargıcı Metin ve Selma Ertugrul arkadaşlarımız) iyi anlatmışlardır.. O beni, ben de onu hem ilk bakışta tanıdım.. "Panayı" Sonu : 14. sayfada

Cumhuriyetin kuruluşundan sonra din ile yönetim işlerinin ayrıldığı bir gerçektir. Belirli tarihlerde yapılan devrimlerle dinde yeni bir anlayışa dönülmüştür. Bu yeni anlayışta, din ve yönetim ilişkilerine yeni bir yöntem getirilmiştir. Fakat, birçokları, özellikle halkı bilincsiz bırakmak ve bu yolla sömürmek isteyenler Cumhuriyet yöneticilerini zaman zaman dinsizlikle suçlamışlardır ve hatta onlara şeriat bayrağı çekmişlardır. Şerif Mardin'in de dediği gibi, "Cumhuriyet Türkiye'sinde din meselesini, bir taraftan modernleşmenin şiddetli isteği, diğer taraftan Osmanlı İmparatorluğundan tevârîl edilen bu meselelerin çerçevesi içine sokmak gerekdir. Cumhuriyet seckinleri İslâmın kişisel fonksiyonlarını kolaya başka bir yapıya devredebileceklerini sanmışlardır". Ona göre, "Türkiye'de dini modernleştirme eğilimleri, İttihatçılardan başlayarak Türkiye'de bir tek din olduğu noktasından hareket etmiştir. Dini ciddiye alan veya almayan kimse, halk inançlarının kendi içinde anlamlı bir tür olduğunu kabul etmemişlerdir (1). Şerif Mardin, konuya toplumbilim açısından eflerek bu sonuçlara varmış bulunmaktadır. Alman bilginlerinden Gotthard Jaschke ise Yeni Türkiye'de İslâmlık adlı kitabında konuya başka bir açıdan bakmaktadır ve konuya gelişim içinde ele alıp nesnel bir incelemden geçirmektedir (2). Şerif Mardin'in nesnel bir inceleme yapmadığı anlaşılmaktadır bu sözümüzden. Belirtmek istediğimiz bir bakış sorunudur. Jaschke, önsözde de berittiliği gibi, "bu konuyu sadece hukuk bakımından incelemektedir ve bunda özellikle Türkiye Cumhuriyeti kanun, tüzük ve Bakanlar Kurulu kararlarına dayanılmış, ama Tanzimat ve Meşrutiyet devri'ni bu alandaki kanunları da göz önünde bulundurulmuştur" (s. 10).

Jaschke, Cumhuriyet dönemindeki İslâmlığın bütünüyle ortaya koymadan önce Osmanlı dönemindeki İslâm yaşamına dönmekte ve son seriatın geri plana itilisini kısa sürelerle belirtmektedir. Yazara laik olarak İslâm yaşamında mutlak olarak kullanılmış değildir. O-zAncılık ticaret hukukundaki faiz ile insanlığa sağlamayın bir ceza olan dayak cezaları böyledir. "Daha Abbasiler zamanında, dinsel ve dünyasal diyebileceğimiz iki çeşit hukuk meydana gelmişti. Osmanlı sultanlarının kanunları (Kanunnâmeler) seriatı yeni koşullara göre yorumlamak, ya da tamamlamak için çıkarıldıkları halde, gericke sık sık onuna karşıt halindedirler" (s. 11). Yazan, guları da dönemindeki bu gibi olseriatın geri itilişi yanında, bazı hükümleri de kısaca belirten yazar Cemaleddin el Agani, Muhammed

YENİ TÜRKİYE'DE İSLÂMLIK

Muzaffer Uyguner

Ikbâl, Muhammed Abdûh, Muhammed Resîd Rûza gibi düşünürlerinocabalarını özetlemiştir. Ulkemizdeki düşünürlerden de Ziya Gökalp, Mehmet Âkîf ve Mehmet Semsî-

tin (Günaltay)'ın düşünceleri ve yapışları üzerinde durmuştur.

Kitabın birinci bölümünde, Atatürk'ün önderliğinde Türkiye'nin modernleşmesi ile alımıtır. Ya-

zar, devlet şekli için çekişmelerden başlayarak birçok konuya değinmeye ve hukukun dünyevileşirilmesi yolundaki çalışmaları ayrıntılı olarak belirtmektedir. Türkiye Büyük Millet Meclisi'ndeki tartışmaları ve alınan sonuçları, hükümet içindeki durumları belgelelerle özetlenen yazar, halifeğin kaldırılması ve bundan sonrası gelişmeler içinde yapılan yasal çalışmaları gerçekten yerli yerinde özetlemiştir. Seriat mahkemelerinin kaldırılışı, İsviçre Medeni Kanunu'nun alınması, Ceza Kanununun modernleştirilmesi, dinin anayasadan çıkarışı, vergi ve toprak hukukundaki yenileştirmelerin uygulanışı, sapka ve kılık devrimi, takvim改革 ve tatil günleri, latin alfabetinin alınması, soyadları ve unvanlar gibi din ile yakından ilişkisi olan ve bir yandan da dinden ayrılmış, ayrı düşünülmeli gereken uygulamaların yapılması incelikle ve derin bir vukufla gösterilmiştir. Yazar, burada, gerçek din ile bâtil inanışların ayırmalarını vermiş, bu gibi bâtil inanışlara karşı çıkanların düşüncelerine değinmiştir. Ayrıca, mezheplerin ve tasavvuf yollarının da durumu kısaca belirtimiştir burada.

Ibadetin ve Kur'anın türkçeleştirilmesi üzerinde de genişçe duran yazar, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın kuruluşu ile din ve devlet işlerinin birbirinden ayrıldığını, herkesin dinle ilgili işlemleri serbestçe yaptığınam (namaz kılın oruç tuttuğunu), ancak gizli ayinlere izin verilmemesini, tekelerin kaptırdığını belirtmektedir. 1925 yılında ibadeti zamana uydurmak yolunda yapılan çalışmalarla ve İlâhiyat Fakültesi kuruluşuna değinen yazar, 1928 yılındaki çalışmalarını ve amaçları vermektedir. Ancak, o yıllarda bazı nedenlerle din yolunda attıracak adımlardan vazgeçilmiştir. Ancak, Ziya Gökalp'in öncülüğü ile ibadetin türkçeleştirilmesi yolu gidilmiş, ezan, hutbe türkçeleştirilmiştir. Ama, bu akım 1950 yılında son bulmuştur.

Kitabın bir bölümü dini yönetime ayrılmıştır. Cumhuriyet Türkiye'sindeki dini yönetimden önce Osmanlıların son dönemindeki dini yönetimde dönük bir aşkılama yapılmış, oldukça ayrıntılı bilgiler verilmiştir. 3 Mart 1924 tarihli ve 429 sayılı yasayla kurulan yeni yönetim ve yöneticiler üzerinde de gerekten oranda bilgiler bulunmaktadır kitapta. Bu arada, daha sonraki değişiklik ve gelişmeler de belgelerle gösterilmiş, din adamlarının hukuki durumları ve bu konuda yapılan tartışmalar üzerinde de durulmuştur. Bu tartışmaların bir çoklarımıza tarafından unutulup gitmesi karşısında, yazının dikkati ve özenli çalışması bir kez daha önem kazanmaktadır.

Jaschke, bu arada din adamlarının yetistirilmesi konusunu da incelmiştir. Osmanlı döneminde öğretim ve öğretim kurumları üz-

Oykü

Vietnam'a sevgilerle

Bebekti O

bilmeden açtı gözlerini
sıcak kocağında anacığının
ya da acıyi öğrendi sevemedem daha
bir sokak ortasında
acımasız evrene gülüyordu şaşkın
onca bir anlamı olmamıştı günlerin
yenileniyordu hep
düse kalka.

Çocuktu O

kızdı belki
eveçilik oyununda anahî düşleyen
tath sesinde uyutan bebeğini
ve zamani tarayaş süresiz
aydînhk saçlarında
ya da kusa pantolonuya
bir oğlancak
topunda mutluluğu duyan
oyuncak atının üzerinde sallanarak
pembe ufkunda güzelliğin
aydînhına koşan.

Gençti O

ne varsa güzel iyi olan
bilincinde en gerçek uğraşın
yalın tutkularдан öte
karanlığı delen
filizdi fışkıran
güçlü erdemler adına
bir dirilimde yitişi
ölümsüzlüğü ölümle yeniledi
büyüdü ezbîler ardından
başsız gövdelerle şafağı kucaklıdı
yürüdü sabaha.

Bireydi O

yitik kırvancında suskun ezbisi
yaşam direnci zonklayan şakağında
sezgisinde bir aydın birey
önemsen onurdu belki
güzellince dirilten umutları
ölü okyanusta tek damla gibi
çoğalan ben'di.

Halktu O

almalarında acılı sabaha duran
savunmasız ezilen yalnızlık
yazığına tatsak inancı
el yordamında aranan
ve susan gözlerinde o en içten
bilge bir acılık...

Nurten ÇELEBIOĞLU

Soyut Resim ve Seyirci

Muhsin Yazgaç

Ünlü İngiliz Sanat Tarihçisi Herbert Read: "Sanatların en önemli özelliği soyut olmalarıdır" der. Gerçekte geçmişten zamanımıza dek gelmiş yaptlar incelenirse bunların özde soyut yanı abstre özellik taşıdıkları görülür. Az veya çok.

Tarih Öncesi mağaralarının duvarlarına çizilmiş çeşitli motif ve kompozisyonlar bu bususu açıkça gerçek düzeye çıkarmaktadır. Orneğin ünlü Lasko ve Altamira mağaralarındaki çeşitli resim ve şekillerin kökeni soyut istemeleri yansımaktadır. Bu nedenle ilkel insanların yaptığı tuhaf biçimli objeler ve mağara duvarlarına yaptıkları resimlere bakarak bu insanlar, soyut sanatın ilk temelini anlıyorlardı, diyebiliriz.

Mağara devri resimleri, gören ve duymasını bilenler için, günümüzde yapılmış resimler kadar etkili ve anlılmıştır. Bunların bir takımı düşünce, duyguya ve inançları kendilerinde topladıkları bugün anlaşılmıştır. Orneğin bir fetis olabilecekleri gibi kederi, acıyi ifade eden şekiller de olabiliyorlar. Fakat ilkel insanların oluşturdukları resimler genellikle mistik karakter taşımaktadır. Süphesiz bu karakteri ilkel devrin insanı bilingüll olarak ifade etmiyor. Yalnız onu bilingüll, içgüdüsüz eyleme geçiriyordu. Zaten bu resimlerde

rime eğilen yazar, 1910 yılındaki medreselerin düzenlenmesi çalışmalarını açıklamış. Cumhuriyet dönemindeki çabaları, 1949 yılında açılan ilk imam-hatip kurslarını, daha sonraları açılan imam-hatip okulları ile İslahiyyat Fakültesi açılışını hukuki belgelerle ve yapılan tartışmalarla ortaya koymustur. Ayrıca, ilk ve orta okullardaki din öğretiminin hukuk yönünü ve uygulamasını da etrafı olarak incelemiştir. Bu arada, bu okullardaki kitapların "mütteredat programları"nı da açıklamıştır.

Layıklik konusundaki açıklamaları ve tartışmaları özetlemeleri ile yazar konuyu gerçekten ayrıntıları ile açığa kavuşturmuş ve bir çok Türk aydınının belleğinden silinmiş konuları yaşamış olmaktadır.

Kitap 1950 yılında yayımlanmıştır. Fakat, yazar, kitabımlı yazıldığı yıllarda kalmamış ve daha sonraları konuya ilgili bir çok yazı yazmışlardır. Bu yazıları konu 1972 yılına kadar gelmektedir. 1950 yılından sonraki gelişmeler ve geris döngüler bu yazılarında bulunuyor. 1922'deki Osmanlı Sözde Halifliği, ortaokullarda din öğretimini, İslamiğin Türkiye'de günümüzdeki durumu, Türkiye'de

inceleme ve eleştireme yapan uzmanlar olağantıtı veya fizikötesi bir seviz yeteneği saptanılgardır. İnsan anlayışının, dünyasının ötesindeki kuvvetlerin ve evrenin simgesi halinde... Yani sanatın esrarı ve bütün anlam ve çekiciliği suuraltı dünyasından gelmekte, gerçegin düzeyine çıkmaktadır. Buna göre kaynak çok derinlerden gelmektedir. Us değil ruh evreni ilkel insan için ön planda geliyor. (1).

İste günümüzde de birçok ressamlar bu yöntemden hareketle yaptlar meydana getirmektedirler. Kandinsky, Mondrian, Kupka ve Picasso gibi...

Yukarıda belirtilen nedenlerle soyut resimleri anlamak için çok ince ve hassas bir duyarlığa ve görüşe sahip olmak gereklidir; çünkü resimler zihni hayatın suuraltı dünyasına hitabedeler. Ve ressam bu dünyaya ulaşmak için anlaşılmamış yabancı gelen çok değişik açılardan eyleme geçer ve teknikler kullanır. Sanatçı; Joseph-Emile Müller'in söylediği gibi doğadan aldığı öğeleri doğaya aykırı olarak gönülince değiştirir. Orneğin doğada herkesin gördüğü renk ve şekilleri, figürleri kendi arzu ve düşüncesine göre düzenler. Diğer bir deyimle nesneleri tanınmaz hale getirmek için parçalar ve çok farklı renk uyumu ha-

din adamları problemi, İslâmcılarla Atatürkçüler arasındaki mücadele, Türkiye'de din adamlarının yetiştilmeleri üzerine, Aynosofya'da yeniden açılan mi başlıklarını taşıyan bu 7 yazı ile kitap canhılığını ve önemini korumış olmaktadır.

Ulkmizdeki 50 yıllık gelişimi din açısından incelemi isteyenler, Yeni Türkiye'de İslâmlık adlı bu kitabı görmek zorundadır. Unutulabilecek, ihmali edilebilecek bir çok nokta ve belge bu kitapta yer almıştır ve hazır durumdadır. Yazar, Cumhuriyet dönemindeki çabaları, aykırı görüşleri, tartışmaları, dönüsleri bütünüyle değerlendirmiştir. Türk hukuku ve İslâm akıdekeri konusundaki derin bilgisi de, hiçbir ukalaşk yapmadan, bilgiçlik taslağımadan ortaya koymustur. Böyle bir konuda, ayrıntılarla ilgili olarak bazı şeyler söyleyebilir ise de bütün olarak çok başarılı bir inceleme olduğu yadsınanız.

(1) Serif Mardin, Din ve Ideoloji, SB F Yayıncı, Ankara 1969.

(2) Gotthard JASCHKE (çev. Hayrullah Örs), Yeni Türkiye'de İslâmlık, Bilgi Yayıncı, 1972, büyük boy 168 sayfa, fiyatı 20 lira.

Kondulara Çıkmak

İki üç cigara içimi ötesinde kentin arkası yeşil önü sulak

morartır yüzümü tepefere vurdukça şisen dalak

Ben mi giderim onlar mı gelir
ya bu havadaki yanık kekik kokusu

dizlerime turmanırken yanlısı bol akarsu

Sorulsu ne sorulmasa ne ki
önceci derme çatma bir yapı

duvarlarda silme çiçek dolu kaşık sapı

Giderlerse kör karanhıkta
kör karanhıkta dönerler işten

çiçek tutar gibi elleri ağartılmış iştikembeden

Çocuklar mı çok çelimsiz
analar mı yel vurgunu

bir hüznü çiçekler durgun sularda kuğu

Rusen HAKKI

linde görüşlerini ifadeye çalışır. (2).

Seyirci soyut resimlere baktığı zaman çeşitli istemelerin ideallerin semboller ve simgelerle gösterildiğini anlıyor; fakat gördüklerini de gerçek bir biçimde ilgili bulamıyor. Çünkü seyirci baktığı yapitta duyguya ve düşüncelerini, geçmiş ve gelecekteki olayları arayıp bulmak istiyor. Fakat karşısındaki soyut motifler ve kompozisyonlarla bu aradıklarını bulamamaktadır. Kanıtmakta bulan da pek azdır. Dolayısıyla yukarıda belirtilen nedenlerle doğada gördüklerine aykırı gelen biçimleri resimde gören seyircide anlam verme imkânsızlaşır. Yapıt seyredene, sanatla doğa sekiller ve gerçekler arasında beraberlik, benzerlik kurma ilişkiler meydana getirmediği zaman, seyreden hislerini kontrol edememe durumuna düşüyor. Zira insan etrafında gördüklerine göre hüküm verir, bunlara göre sahiyeti ve zini gelir.

Soyut resimlerin sergilendiği galerileri gezen çok sayıda ziyaretçilerle gördüğümüzde, bunların hemen hemen hepai resimlerden birsey anlaşılmadıklarını ve de yapıtları seyredenin kusa zamanda yarıldıklarını itiraf etmişlerdir. Doğada gördükleri biçimlerin hiçbirine benzemeyen geometrik sekillerle ve kompozisyonlarla karışıklıklarını da ileri sürmüştür. "Bu soyut ressamların dünyasına girmek her yigite kismet olmaz" demislerdir.

Soyut ressamlar canlarının iatediği gibi (ya da suuraltılarının) doğadaki renkleri, biçimleri iyi ve kötüy olarak bunlara yepeniyi nesneler düzeni dünyası yaratmak istememiştir; zira hayall bir canlılar ve madde dünyası vücuda getirecek evreni yapıtlarıyla an-

latmak istiyorlar. Herseyi soyutlaştırarak...

Bu görüş mantık açısından doğrudur. Fakat seyirci ele alırsak iş değişir. Bu zaman sanatçı, halâka sesleniyorum diyemez. Dersde kanıtmakla boş bir savda bulunmuş olur. Yalnız kendim için resim yapıyorum, çalışıyorum, yanı kendi kendime sesleniyorum dersde bir diyeceğim yoktur. Aynı seyieri soyut şiirler yazan şairler için de söyleyebilirim. Soyut resim yapan veya şiir yazan sanatçalar yapmayı "tahsili" yüz kişiye gösterdiklerinde, Charles Heurtay'ın "Justice pour la peinture Abstrait" adlı kitabında belirttiği gibi, eserin uyandırdığı heyecanı gerçekle duyan kaç kişi çıkar?

Soyut bir resim seyirciyi, sanatçının hayalinde var olan evrenine ulaştırılmaz. Seyircinin de bildiği, ve içinde yaşadığını zannettiği o havalde olan, tasarlanmış evrenin içinde konuşur. Ne var ki seyircinin resminin tasarıladığı evrene girişip, onu düşünmesi kişi herhangi bir hazırlık yaktır. Ote yandan seyirci, ressam veya sanatçı olmadıktan sonra, onlar gibi soyutlamalar yapamaz. Resme bakarken sanatçının dünyasında yaşayamaz. Ressam uzun zaman ve daha önceki şartlığı olsadıktan, karşısına çıkan resmi anlamak ve haz duymak için gerekken soyutlamaya, resmi gördüğü anda, gitmesi ve de o evrene yerleserek yapının o evrenden "nağmeler" vermesinden hoşlanması beklenmez.

(1) Herbert Read, Sanatın Anlamı, çev. Güner Inal, Nusin Asgari, Ankara, 1969 s. 249.

(2) J. Emile Müller, La peinture Moderne, Paris, 1961, passim.

ESKİ BİR NOT

Zülfü Bayar

29 Kasım 1972

Ta, dosyanın dibinde kalmış. Ya-
zi yarıya ulaşmaya başladığım yollar
dan bugüne uzanan bir dost, bir arkadaş gibi gülimseyen, rengi sol-
muş bir pelür kâğıt. Merakla elime alıp okuyorum. Bir dostumun şiir
kitabına önsöz olarak yazmış, son-
ra da yayımlamaktan vaz geçmişim.
Neden, niçin vaz geçmişim,
hâlâ hatırlıyorum. Ama yeni yazma-
ya, yayımlamaya başladığım yilla-
rin bana egemen olan sanat görüşünü yansıtması bakımından ilginç
geldi bu not bana.. Kâğıdın altında
elyazımla küçük bir tarih : "Son-
bahar 1964" Şöyledemşim şair
dostumun sanatı ve genel eleştiri
kuramumla ilgili olarak :

"Insanın dostları üzerine eleştiri ya da
tantma yazıları yazması kolay olmuyor.
Taraflı tutmamak; eleştiride, sanat ürün-
lerini belli ölçülerle vurarak değerlen-
dirmek de, işi çözümlemiyor. Belli bir
yönü tuttuğu sanısı tedirgin ediyor in-
sam ister istemez."

Şair dostum "...ikinci şiir kitabına bir
önsöz yazmamı isteyince, bunlar geldi il-
kin benim akıma, elimde olmayarak. Bir
eleştirmen için bu tedirginlikten kurtul-
manın tek yolu, dostlarının sanatı üz-
erine eleştirlere girişmemesidir bence.
Hem bu, dost olan sanatçı ve eleştirmeni
tanıyan okuyucuların zihinde de bir ta-
kım gereksiz düşüncelerin uyanmasına
önlemis olur. Ama bazı durumlarda ya-
zarmı bir iç savaşı vardır ki, bu gibi du-
rumlarda yazar, yazmak ama mutlaka
yazmak gereksinimini duyar. İçindeki
güce karşı çıkmak, çok sık kullanılan
deyişi ile "kendi kendini aşmak" gerek-
sinmesini duyduğum an, bu gibi tedirgin-
likleri de bir yana bırakır ve gece ma-
kinasının başına.

İşte ben de bu gereksinmeyi duyarak
inceleyeceğim dostumun sanatını. Çünkü
bunun benim için de bir zorlama, bir
deney, bir yenilik olduğuna inanıyorum.
Bellki gereğinden fazla iddiyalı sözlerdir
bunlar. Olsun. İddia olmayan yerde ben
yokum. Elimden geldiğince nesnel olma-
ya çalışacağım yazında. Nesnel olmayan
bir yazının, "yazı" olarak bir değeri
yoktur bence. O olsa olsa bir anekdot ya
da bir anı olabilir. Ama yine de edecekim
sözlerden onu övdüğüüm biçimde bir an-
lam çikarsa, bunda tek esaslı etken ar-
kadaşımın şiir sanatı olacaktır kanısım
dayım.

Ben sanatçıyı salt estetik değerler ya-
ratan bir güzellik prodütörü olarak
görmem, göremem. Dünya görüşüm bu-
na engelidir. Benim sanat anlayışım da
öz ve biçim en yüce bileşimle içiçe geç-
miş durundadır. Ama daha önce su so-
ruyu sorarım kendi kendime "Ne söy-

liyor, söyledikleri yararlı mı, olumlu
mu? Yararlı ve olumlu ise yeni mi?" E-
leştirimde ürünü ilk vurdugum ölçüt
bu. Sanatçıyı bıçaklı keser gibi bir
düsündürmekten ayıramam. Bunun için de
düşündürmeye, salt duygulandıran sa-
nat yapıtlarını tutmam.

"...", bireyçi yönü, toplumsal yönün-
den daha ağır basan bir şair. Yalnız şî-
ir sanatı alanında değil, yaşantısında
da bu böyle. Ama "..." başka ozanlar-
mız gibi, bireysel yapıtlarla ortaya er-
kip da toplumcu geçenlerden değil. Bu
tutumu hiç olmazsa estetik ahlaklı aç-
ırdan değerlendirilmelidir. Kaldı ki,
şairin az olmakla birlikte toplumsal so-
runlara eğilmiş şiirleri, dizeleri de yok
değil. Örneğin "Kesik İnsan Elleri" ad-

lı şiirinde coşkun bir insan sevgisi ile
birlikte, yer yer bozuk bir düzenin de-
leştirisini yapıır. Bu şiirde şair toplu-
mun en alt kademesinde insanları hiç
bir önyargı ile hareket etmeksizin sev-
diğini açıklıyor, toplumsal düzeni suç-
lar."

İncelemeye devam etmemişim,
burada kalmış. Şimdi aradan akıp
giden yıllara bakıyorum da, ger-
çekte sanat görüşümde ne az de-
gislikler olmuş. Bir bakıma te-
mel düşüncem aynı kalmış, yalnız
soyut sanat yapıtları karşısındaki
acımasız tutum yitip, gitmiş. Onun
yerine sınaç yüreklerle son dere-
ce saygılı, hoşgörülü bir yaklaşım
tarzı gelip oturmuş.

Bir şair arkadaşımın, samimi
Aydem Hatipoğlu'nun "güzel" bir
konusunda ilginç sözü vardı. Söyle
diyordu Hatipoğlu bir yazısında:
"Güzel olan gelip de hemencevik
kendini teslim etmez..." Sanat da
öyle, hemencevik kendini teslim et-
miyor her yaklaşana. Önce sanata,
sanat olaylarına, sanatçıya nasıl
yaklaşılması gerektiğini öğrenmek
gerek. Bazı edebiyat adamlarında
bu, bende olduğu gibi yıllara mal
olabiliyor.

GÜNLÜK

Ercüment Uçarı

4. 7. 1972

Canım çok sıkılıyorum. Yazacak hiç bir
dergim yok. Hangi dergiye yazı ve şiir
göndersem basmıyorum. Herhalde ben, çok
kötü şair ve yazarım diyorum. İçimdeki
şarkı bitti. Yalnız yapabildiğim tek şey
ağlamak galiba. Bir de akşamları Harbiye'ye
den kalkıp buncu yol tepildikten sonra
Beykoz'a gitmek. Beykoz'da da kulübün
önünde dikiliplik, idare heyeti toplantılarını
izleyip transfer haberlerini öğrenmek. Son-
ra kalkıp Kadıköy'e dönmek gece yarısı,
hüzünlü eve. Ya da dergilerin bana tüm
kapılarını kapaması gerçekçi yönüm yüzünden,
bana karşı bazılarcıca yapılan sinsi, gizli,
passif bir saldırının nedeni. İşin gerçeği
de bu ikincisi mutlak. Kül yutmuyorum ar-
atık. Herkesi yerli yerine yerleştirdim.

5. 11. 1972

Beykoz'da Sitki'nun kahvesindeyim. Tath
bir güneş sırtımı ısıttı. Karşındaki çi-
menlikte hindiler kanatlarını, tüylerini
kabarta, kabarta çimen üzerinde esiniyor-
lar. Ceyhun Atuf Kansu ile Hassan Hüseyin'
in şiirlerini düşünüyorum. Sevmediğim
iki şair ikisi de. Niçin sevmediğim üzerinde
duruyorum. Her ikisi de 1928, 29, 30, 34
yılın şiirini yazıyorlar. Fazla gürültülü, şat-
rafatlı, iki iki kelimelelerin gölgésine siğın-
mış şiirler bunlar. Buna karşın incir çekir-
değini doldurmayacak kadar da az öz taşı-
yan - şiir özü - şiirler yaptıkları. Ya da
şirin hakiki yapısından habersiz olduğu
için bu kişilerin yaptıkları şiir ölü doğu-
yor. Nesir oluyor. Öz anlamını da ben bu-

rada onların anlatmadıkları, görmedikleri
olarak ele alıyorum. Sözün kissası ikisi de,
Behçet Kemal Çağlar olcusunda, yetene-
ğinde olan şairler. Hem şimdiye kadar
Türk şiirine hiç bir şey katmadıkları gibi
bu ozanlar, bundan sonra da Türk şiirine
bir katkıda bulunamazlar diyorum. Sitki
nun getirdiği kahveyi içiyorum.

25. II. 1972

Nedret Gürcan kadar şire sevgisi olan
çoç az insan bilirim Türkiye'de. Bir zaman-
lar ufak bir anadolu kasabası olan, da-
ha doğrusu kendi doğup büyüdüğü kasaba
olan Dinar'da, şire olan büyük sayısına
uygun olarak bir şir dergisi çıkarmış.
"Şairler Yaprağı"ydı adı o derginin. Bugü-
nün büyük şairlerinin çoğu o dergide yaz-
mış. Nedret Gürcan'ın şimdiye kadar yü-
zünü görmedim. Tanışmadık. Dinar'da bir
kere yanılmıyorsam ya İzmir'e, ya da Is-
parta'ya, Beykoz maçı için otobüsle ge-
çerken görmüşüm, bir düzine hasta Bey-
koz halkıyla futbol için. Kavak ağaçlarının
suynı bol olduğu yerde Dinar. Lokantasında
da corba içmiştim. Gürcan şimdilerde
"Bulut İndi" adında yeni şiir kitabı
Yeditepe yayınılarında arasında yayınlamış. Oku-
yorum şirlerini tek uğraş olarak şiri se-
çen politikaya ilgisini kesmiş bir şaire
rastladığım için. Bakış açımda, her devre
uygun şirler yazan, her devrede baştaç,
çokluk akılı ama ahmak herkesi üzerine al-
nabilen, şairleri bir yana iterek Nedret Gü-
rcan'ın şire olan sevgisinin yanısına ortaya
koyduğu ustalık ne denli oluştu üzerinde
gelisiyor. Hele şu misralarını çok seviyo-
rum. "Kızım okuldandan gelmiş - İlkokula gidi-
yor bu yıl, saçlarını ördürüp - yontmuş kale-
mini oturmış - İlhan Berk'in bir şirini ya-
zıyor boyuna - öğretmeni ceza vermiş." Böy-
le şir yazan adamın, şire sevgisinin ya-
nında saygıda vardır şire. Mengü Ertel'le
in de kapak resmini çok ustaca bulduğum
gibi çok da sevdim.

Devrim Şehidi Öğretmen Kubilây'ın Arkadaşı Kemal Üstün'le Bir Konuşma

★

Behzat Ay

— Devrim şehidi Kubilây'ın karısı-devrimciler tarafından Menemen'de öldürülüşünden bu yana 42 yıl geçti. Öğretmen Kubilây, Menemen'de yedeksubaylığını yaparken, sizin, bugün adı "Kubilây İlkokulu" olan Zafer İlkokulunda öğretmenlik yaptığınızı ve Kubilây'la yakın arkadaş olduğunuzu öğrenmiş bulunuyoruz. Bize, Kubilây'ın eğilm ve mizaci, günlük yaşıntısı ile ilgili bilgiler verir misiniz?

— Şimdi Kubilây 42 yıl önceki gibi gözlerimin önünde canlandı: 24 yaşın tüm özelliklerini yansatan bir gencin düşünürdü! Hareketli, konuşmayı, okumayı, tartışmayı seven, ulusal konularda titiz, sözçüğün tam anlamıyla ülkücü bir öğretmeni. Yedeksubaylık yaptığı 43. Alayı günük eğitim işlerinden sonra, Menemen'deki Türk Ocağı'na koşar ve orada gençlerle ve öğretmenlerle buluşur, gece yarlarına degen sohbet toplantılarına içtenlikle katıldı. Coğu kez de, okuma salonunun bir köşesine çekiliyor, saatlerce okurdu. Kubilây, sporu da severdi. Zaman zaman İzmir'e spor faali-

yetlerini izlemeye giderdi. Böylece Karşıyaka'da oturan annesini, esini ve o zaman birbirinden yaşında bulunan birbirini çocuğu Vedat'ı da görme fırsatını bulmuş olurdu.

— Kubilây'ın öldürülüğüne haberini nasıl duyduınız? O andaki duygularınızı söyle misiniz?

— Bunu, 40. ölüm yıldönümünde yayımladığım "Devrim Şehidi Öğretmen Kubilây" adlı kitapta uzun uzun anlatmış bulunuyorum. Burada ancak, o acılı haber, her sabah olduğu gibi, beraber kaldığımız bir arkadaşımıza birlikte okula gitmek üzere sokağa çıktıığım zaman, geçtiğim yolların bizi şuradan tenhağından ve yollarda alınılmış güvenlik tedbirlerinden bir seyler sezinleyerek soruşturmadım sonucunda öğrendim. Bu haber basit bir olay değildi. Daha aradan sekiz saat geçmemiş olan Türk Ocağı salonundaki konuştugumuz konulara bağlı, devrimlere karşı bir hareketin hortlama anlamını taşıyordu bu olay... Çünkü, yeni kurulmuş ve üç ay sonra kapatılmış bir partiye sizmis gericilerin ayşbergi gibi su altında kalan kesiminden birazının çıkışydı... su

Kaçık

sabah
ögesi
aleşam

gecesi dinamitlenmiş bir kişiyim
mutluluk düzeyinde bir kent eksik sevgileri
bitirmezsem gitmem bu renklendirmeyi senden yana
siyah kehribarlı bir kahkahaların yalazında
kaçırdım akıma gireni.

kulek konuğu oluyorum bir uzak sese
beni eleştiriyor miniliyor beni
saptadığım seviyi bozuyorum
çelik halatlarla bağlanmışım bir takma yüreğe
kurşunluyorum özlemlerle birilerini.

acilastrır dönmemen bir gel eğligi çiçeklerimi
bilsen yaz havasına girdi avuçlarım
bir yıldan beri düşünmediğim gün yok seni
aydındır elenmiş bir ışık solosundayım
seni sevmeyi yürütecektim sigaram sönmemiş olsa
sen bir sancısim tüm beni tırmalayan kedili
ağıtsever
keskin
sivri.

M. Sami ASAR

yüzüne... bence... Kasım odur ki,
her gericilik hareketinin arkasında
ve nedeninde, onları destekleyen
bir çırak çevresinin varoluşudur.

— Kubilây öldürülüğünde bir
büyük yaşında olan oğlu Vedat
Aktuğ Kubilây'ı kork yu sonra bul-
manız kolay oldu mu?

— Arkadaşım Kubilây'ın oğlu
Vedat'ı bulmak, görmek ve oğlu
lunda bahşusunun çizgilerini görmek
yılırları beri besledigim bir duyu-
gu ve görevdi. Soruşturmadım
sonucunda Nazilli'de olduğunu ö-
ğrendim. Ancak, Kubilây'ın 40.
ölüm yıldönümü için yetistirmekte
oldugum kitabı oğluna ait hazırlı-
klarını tamamlamak üzere gitti-
ğim Nazilli'de bulmak ve görmek
göç etmedim. Fakat tahmin edersiniz ki, benim için çok duygulandı-
rıçı oldu...

— Kubilây'ın oğlu, yaptığına
konusmadı (kitabından öğren-
dim): "İlkokulu Bandırma'da bi-
tirdikten sonra ortaokula girdim.
Fakat ortaokulu tamamlayamadan
hayata atılmak zorunda kaldım.
Şıkkılış günlerimiz oldu. Daha
sonra Almanya'ya gittim, orada iki
yıldan fazla çalıştım ve yurda
döndüm. Cesitli işlerde çalıştım.
Simdi de gördüğünüz gibi Belediye
Zabıta Memuru görevinde
hizmet ediyorum ve hayatımı sürdürürüm." diyor. Ortaokulu nıçın
buraktığını, okusuydu ne olmayı
istediğini sordugumda da: "Sart-
lar uygun düşmedi. Hayata atı-
mam gerekti. Bana yol gösterenler,
elimden tutanlar da olsamı diye-
bilirim. Eğer okusaydım babaannı
mesleğini, öğretmenliği secederdim".
diye yanlıyor... Yıllarca öğretmenlik
yapmış, bugün artık emekli bir
öğretmen olarak bu konudaki
düşüncelerini açıklar musunuz?

— Biraz önce söylediğim an-
latımı güç "düşgündürür" söz-
eğinde sorunuzun tüm karşılık-
ları vardır. Çünkü Kubilây gibi

bir devrim şehidinin ve benzerlerinin
çocuklarının elinden tutulma-
mazı, yetiştirmemeleri ve daha
öneşimi unutulmaz olmalıdır.

— Nedense ülkemizde öğretmenler
az cile çekmediler... Öğretmenlerin
gördükleri işler yüz güldürür değil, üzücü... Özellikle 1965-70 yılları arası öğretmenlerin
kusaklarının, üretimi organlarının
kesildiği, vallilerden tokatlar ye-
diği, yollarda çırıplak sürüklendi-
ği, boyunlarına yular takıldığı
(kravat değil!), yasal toplantılarında
toptan yakılmak istendiği
bir dönemdir. Bunun içinde 10 bin
öğretmenin yadellerde işçilik yap-
tiği resmi işçilerde aksaklı. Sö-
zünü ettigimiz dönemde yoğun bir
öğretmen düşmanlığı yapıldığı için,
yazımıza bir "Öğretmen Kiyumi"
deymiş girdi. Birçok öğretmen
mesleğinden doğruldu, bezirildi.
Bu acı gerçek karşısında, Kıy Eos
titülerinde ve Öğretmen Okullarında
nice nice öğretmen yetiştirmiş
bir eğitimci olarak ne düşündür-
sunuz?

— Öğretmenlige ve öğretmenle-
re en yüce değerini verildiği dö-
nenlerin çok gerilerde kaldı: ka-
nısındayım ben. Bu uzaklarda ka-
lan dönem, Atatürk dönemidir el-
bette. Hele hele 1946'dan sonrala-
rı, 27 Mayıs'ın ilk birkaç yılın
dansında kalan yıllarda ve dönemlere,
kutulu mesleğimizin çokkuntu ev-
resi diyebiliriz... İşte hepimizin
bildiği birbirini izleyen utanç ve
rici oluyalar...

— Aci ámları size andırmış ol-
makla üzülmü mü acaba?

— Ne yapalmı! Bunlar yaşadı-
mız olaylar, edindiğimiz deneyimler.
Koşullar ve içinde yaşadığımız
ortam sevinçli seyler, olaylar
doğurursa, o zaman da sevinçli
seylerden söz ederiz. Değil mi?

— Öyle hocam.

Uğultu

Beni kovalular bu kentten
Yıl 1957

Kar diz boyu

Cebimde on lira var, düşündüm

Düşündüm, karanlığın koyu gölgeli vurmus kaldırımımdaki
Kocaman gözülü adamların, kocaman büyüklerini.

Ve o günden beri alımdan ter
Ve o günden beri gözlerimden yaş
Ve o günden beri ağzımdan sesim
Ve o günden beri aman aman aman
Bir otel odasında şarabına kül katılmış
Ve bütün yarınları satılmış
Bir kram kani gibi sıçak ve öfkeli aktı zaman.

Ve ben şair oldum
Öptüm acılarımın cehennem kokan ağızını
Şimdî bulutlar yağmurunu kuşanıma ben öfkemi giyinirim
Sokaklar sokaklara bağırmış geldi

Dentzler denizlere

En karanlık

En korkulu

En gidişmez yoldayım

Hangi köyün yanmıyorsa işte

ORDAYIM.

Muammer HACIOĞLU

maavi tuna geceleri

2

"Ömrüm seni sevmekle..."

"Tuna Dalgaları"ni anımsıyorum. Tül perdenin ötesi deniz. Yirmi bir on beş var puru olabilir. Dündük sesindeki anlam. Biraz sis, biraz ışık, bir genç kız ivediliği. Yaşı adamdaki yorgunluk, esklilik...

Yaşı adam et beniyle.. Sivilce değil o, et beni de değil, adına ne denir?.. oynayıp durur. Balıkçı beresine benzer başındaki. Yüz çizgileri yılanmış. Durgunluk getirmiştir benzer, ağırbaşılık gibi bir anlam...

İçimizden biri, "Bodrum.." der, bir başkacı "Halikarnas!" diye düzeltir. Denizdir, sürgündür ama başka türlü bir yaşamak tır Halikarnas'taki "Balıkçı"nın ömrü...

Sonra...

Sonra tül perde sallanır. Belki ben olurum o, kapıyı ürkükçe aralayıp bakan, üst katta bizi görüp tanyan, durup gülümseyen...

Baha Bey olabilir. Yoksa, genç garsonum Sabri mi bunu söyleyen?

"Buyrun, hoş geldiniz, yukardalar.. Evet, buyrun.."

Yukardan bakıp gürmüştür. Gelen bir başkası değil. Kendim olduğumu, bir daha geldiğimi bilirim. Sanki bir yokuşu tırmakta yım. Tedirginim, ürkeğim, "Ya beşe nilmezse!" korkusundayım: İç cebimde otan şiir; yıllarımı vermişim. Yukarda oturanlardan biri eski ozan, üçü öykü yazar. Kendilerini anlatırlar benim gibi..

Ben üst kattan bakarım.

"Cemil de geldi!.. İyi..." derim.

Ben aşağıdan bakarım, sigara dumanları böler geçerim, sigara sisini çığneyip bakarım :

"Epey de kalabalıklar.."

O zaman bir sıkıntı çöker içime, aşağı dayken ben; yukarıdaki ben, rahatlarım biraz, bir başka dünyadan gelmekteyim...

Biyikleri sarkık arkadaşımız güller, rakis yarılmamış bardağını benimkine vurur :

"Hadi bakalım, bütün aşkların bombokluğu için içelim!.."

Yakıcı ve berbat bir yahut boğazımı yakıp geber, bir parça beyaz peynirdir yetişir, kurtarıcı.

Merdivenleri çıkarım, gözüğümü düzeltirim, boyunbağımlı.

"Biraz geciktim ama.."

Sesler birbirine karışır, çakmağı sönükközlerimiz bakar.

"Demedim mi Cemil de gelecekti diye?" der birimiz. Oturur Cemil, ben otururum. Bu ikinci kez tedirginliğim büyür, biçimden biçimde geber. Gözlerimdeki çizgiler titreşir durur. Birden, duvardaki yazı sırtır: "Mavi Tuna Sızındır", nokta koymamışlar sonuna.

Nihat ağrı gülümser, öyle sessiz hep, tok. Behçet ağrı "dağılmıştır", dahası da var dir "dağılma"nın.

Aşağıda, et beniyle oynayan adam istavriti kemirir tam o sırada. Biz, üçüncü büyük şiseti paylaşıyoruz. Cemil hoş geldi, Cemil iyi ki geldi, ah Cemil sen.. nerelerdesin, neden erken gelmedin? Gelen bendum ya, kendim için düşünürüm bütün bunları. Sev-

Burhan Günel

diğim biri, "O da bizden." Garsonumuz Sabri, saygılı, gözlerinde gelip geçici bir sevgi anlamı, belki de ilerde bir zaman anımsar bizleri, şu "yazar takımı"nı sorar:

"Başka bişey ister miydiniz acaba?.."

"Cemil için yiyecek bişeyler getir. Ne isterisin Cemil?"

Izgara köfte olabilir, v.s.

Plak döner, "yozlaşmış şeyler.." dediği

YASAKSIZ

Sırtındaki küfeye acıyi doldurdular
Terinden utandı - buluta girdi gunes
Onlar utanmadılar.

Oya UYSAL

miz, ama dinlediğimiz, En gencimiz biri var, ne eder eder, noktalamasız, ünlemsiz, sözü alıp yutkunur ve plak susmuştur:

"Ööööömrüüm seni seeevmekleee.." başlar.

Behçet ağrı ah çeker, of çeker, "Bugün on sekizinde bir kızla yattım!.." der. "Atmaa.. Öyle mi? Yaaa!.." filan ama, o anlatır :

"Ömrüm seni sevmekle..."

Sonra bir adam Fistikağıacı'ndan tırmanır. Koruluk gibi bir yer. "Boğaz" kıvrılır ve bir "burjuva kızı" kadar pörsümüş, eelleri hanımınız, dilli, dişi, dudağı ve başka yerleri.. adamı çağırır durur. Romandaki evli adam, "sissi" bir sabah olabilir; hayır, "bir akşam üstü"ymüş, söylemek değil bu, mirıldanır:

"Ağlarım şimdi, seviştigimiz o yerlerde, seninle..."

Behçet ağbinin gözleri ışıldar, gönüllü engin bir deniz, eski bir akşam ıstı firtmasını yaşamaktadır. Birden canlanır, kendi kendine "doping" yapar, en iyi ilaç gülmek, onmaz sanılan hastalıklar için bile geçerli...

Cemil'e gösterir, parmağının ucu sipsivri: "Su adamı görüyor musun?"

Tam burasında gecenin; olaylar, olduğundan başka türlü biçimlenir :

"...Sonra, indi aşağıya, giderken, 'Ben onu çok severim, Halikarnas Bahkçısı'ını.. Bütün kitaplarını okudum sayılır, gidip konuşayım...' dedi. İyi mi?!"

"İyi!"dır!

Ekler Behçet ağrı, Nihat ağrı yüzüme bakar, ben göz kirparım, güleriz:

"...Adama yaklaşın elini öpmez mi? Adam efendim, siz.. Halikarnas Bahkçısı değil misiniz? Verin elinizi öpeyim!.. filan demez mi?!"

Hayır, öyle demez.

Ama Cemil, kaldırıp da başını yukarıya bir bakar. Bırkaç göz onu uğurlar, gözbeckleri gülümser baziarımızın.

Ben inerim işte merdivenleri öyle, aralarında oturan değil, bir daha dönmemek üzere giden olurum.

Yirmi iki otuz vapuru da sallanır, süzülür, işıkları ve içindeki öyküler, şiirleri alıp götürür. Denize bakarım. Yeni bir şir birlerir. Biraz sevgi, biraz üzüntü yükülüdür. Adam önde eğilir, adam "hoş geldiniz beyim.." der, yanaklarım yanar, kuşak uçalarım yanar..

İşte ak duvarda, çıplak ve utanmaz kadının tam altında yazılıdır ya, gözlerimin önünde durur öyle, okurum :

"Mavi Tuna Sızındır!.."

Sonundaki ünlemi ve noktaları ben yerleştiririm.

Ve gece bitmek üzere. Geceler.. Sözcüğün altını çizerim, başına noktası eksik "Mavi Tuna"yı oturturum. Geceler uzanır önlümde, genç kız coşkulu, yılanmış orospulu geceler.. Bir vapur penceresi, pencereden sızan yılınış ışık, bir kadın saçı karaltısı alıp götürür beni, belki Halikarnas kadar.. Balıkçısı anımsatır bana.

Bizim Öykümüz

— 1 —

Ben garipler köyünden Memet
Toprağı
Karasapan'ın ucunda görmüşüm

Ben satılmışların Dursun
Toprak için
Vatan için
Bir başka toprakta
Bir başka vatandaşda
Ölmüşüm

Ben öksüz İsmail
Ben yetim Halil
Ben garip Recep
Ben Hüseyin
Ben Anadolu

Bereketli toprakların
Topraksız çocuğu

Gurbet üzerinedir bütün türkülerimiz
Yavan değil ekmegimiz
İssiz değil elimiz
Amma
Gurbete gelmişiz

Sila kokar
Gurbet kokar gardas oy
Türkülerimiz

— 2 —

Ben
435 nolu kuyuda
Alamanya da
Kömür amelesi
Ben garipler köyünden Memet
Zonguldak neresi
Bura neresi

Bir başkadır kuyularım havası
Bir başka, ter akar sırtımdan
Ak anımda yağlı kömür karası
Geridekileri düşünürüm
435 nolu kuyudan

binyetmiş metre altında toprağın
Anamı bacımı karımı

İcimde gurbet yarası
Yüzümde kömür karası
Zonguldak neresi ah kardas
Bura neresi.

Needet GÖL

Signore Balestra'nın Ardından

Coşkun Havalan

Desen : Cafer Şahin

"Da un anno.." diye başlayıp o kuyucuyu sıkmayalım! Daha ilk bakışta, "ben bir ölüm ilâhim!" diyen bir çerçeveye içinde sarsalannus kelimecikler elimdeki italyanca gazetenin, gazetelerin, radyo ve televizyonların, yolların, apartmanların, hanların.. büyük bir oylanma olduğunu haykırıyordu. Ekinok kavgası için verilen hayat savasının yanısına evlere sinsi sokulan geometrisizliklerin, anlaşmazlıkların içinde eriyip giden bir hayatın İlâhi idı. Sevmis sevilmis, sevmemiş sevilmemiş, sevilememiş anırsız, boş, yoz bir yuvvalanıştan sonraki - fidet - rıhatlığı, kurtuluşluğunu da anlatıyor, kimbilir, mezarının başına konan haç, insanlara şimdi nanık yapıyordu. O son anı kadar yaşamak için çırpanın, gerçek bir savaş veren Signore Balestra'nın içinde, kutsal kitaplardaki cennet vailleinden de üstün, bir ümit vardı. Bu ümitedi, insanları canlı tutan, ayakta tutan, yaşatan! İşte aldatan işki! İşte, Signore Balestra da bu aldatan işki peşisine yolun sonuna vardığı zaman dehşet içinde kalmış, bunca uğraş ve acının, sonunda, herşeyin hiçbirşeye değmedigini görmüştü. Gazeteler savaş haberleri ile mi doluydu, radyolar, televizyonlar ülkelerin değişimelerini mi iletiyordu insanlara, hayat pahalılığı, geçim sıkıntılırı ve değişen bir dünyadan, bu değişimelerle birlikte insana getirdiği yeni çağın yeni dertleri için mi yaşıyorlardı? Durmadan koşusun insanlar, başlarını kaldırıklarında ölümlü gôreceklerdi karşalarında. Olursey de ki! Sg. Balestra gerçeli yaşadığını an dehşete düştü. Bu kadar didinmese de ölecekti insan! Bunu hissettiği zaman daha çok yaşama isteği yada geçmişin yeni baştan yaşamak isteğinin dışında bir duyguya sarsıldı. Bir nefes daha fazla almak değildi telâsi. Artık, yolun sonuna gelmişti. Farketmeden masaya çökmiş, ayaklarının altındaki sandalyeye görevlinin dokunmasına zaman bırakmaksızın vurmuştu tekmeyi. Hayatın ellerine sarılmış olarak böyle bir süre daha yaşadı. Son pişmanlığın para etmediği noktada pişmanlıklar içinde idi. Geçmişin eli sanki boğazını sıkıyordu. Fakat, bunu birden ve kesin bir tarzda değil, hissettire hissettire, duyura duyura, adım adım, anbe an yapıyordu gibi zannedildi zaman. Doğrusu, ö

..Bizde de, dünyamın her yerinde de gazetelerde ölüm haberlerine rastlarız. Vardır. Öyleyse akla gelebilir, niçin kendi toplumum üzerinde kurmadım öykümü; kisilerim niçin Ahmet, Mehmet, Ayşe, Fatma olmuşadı? Bunu bende düşünüdüm. Ortada bir durum vardı: Çağrışım burada gelmişti bana. Ve gerçekten, Sg. Balestra'nın adını idî İlâh. "Da un anno riposa nella Luce Eterna ma nel cuore vive più che mai, il ricordo del nostro carissimo D. Balestra.." diye başlıyor ve devam ediyor. Birden duyarlığım arttı. Bu tip İlâh defalarca okuduğum halde, konu bu defa çağrıdı beni. Ve, burada çağrıdı beni. Şimdi tutas da Ayşey'di, Fatma'yı dersem yapmasık olurdu. Uyumu zor sağladım..)

Akadarımız Coşkun Havalan'ın Tenero-Svizzer'dan bana gönderdiği 17 aralık günü mektubunun bir bölümünü buraya almakta faydalıdım, okurlarımıza da belki ilgilendirir ve öyküyü tümüyle. Coşkun Halan'ın bundan böyle öykülerini ve çevirilerini derginiz GÜNEY'de izleyebileceğinizi de belirtmek isterim. (A.O.)

lümiderden ölüm beğenmekte böylesi. Hersey bir anda bitebilмелidi. İlk hız bir zaman: En ugunu elbet bu idi.. Sg. Balestra, artık gücsüzsüzen kollarını hareketlendirdi, şimdi bir ige yaramaz gibi görünen elleri ile yorganını boğazına kadar çektiği o son anlarında bunları düşünüyordu. Büyük krizi, sehrin ortalı bir restoranında garsondu: "Tesoro!" Sg. Balestra'nın ancak aranabilen dudakları arasında bu kelime dökündü. Feri kaybolmuş gözleriyle tavana baktı, baba. Ne yazıyor tavana yazıyor, baba. Ne yazıyor tavana yazıyor gibi zannedi. Hersey orda görünüyordu. Yaşlı karısının ev içindeki ayak sesleri evin içinden dehil, tavana gördüğü yaşamdan gelişirdi. Sg. Balestra'nın dış dünya

ile ilgisi kesilmiş gibiydi. O şimdi, Tesoro'nun massalar arasından bir hatalı kadın gibi süzülerek geçtiğini görüyordu. Varlıklı baylara hizmetle mesguldü "Tesoro'cuk.." Baba öfkeyle söyledi, gözü hic tutmuyordu onu.. Karısını da böyle tanımıştı Sg. Balestra, dul bayan adayı Giulia'yı! "Giulia!" Simdi alay ediyordu. "Giulia, Giulia!" diye birkaç kere tekrarla işitilişitilmez bir sesle. Adeta, bir yenden, meselâ, elindeki bir gazetededen yada kitaptan "Kiraat eder" gibiydi. Bir de Pia vardı, ama, ne az yer alıyordu şimdi Sg. Balestra'nın dünyasında Pia! Çok silik, hanının bu içinde bulunduğu anda dikkatini üzerinde toplayamayacak kadar babanın dışında idi. Sg. Ba-

lestra çok kısa anlarda Pia'nın sırlarını anıksanıksa, sonra kaybediyordu onu bütün bütünü. Pia, Sg. Balestra'nın bu küçük kızı, babasının şimdi kendisine uzanamayacağı kadar uzaktı. Bu yüzden, o ne işle uğraşıyordu, simdi ne yapıyor, Sg. Balestra göremiyordu tavana. Pia'cık aklına geldiği zaman, Pia'nın silüeti belli belirsiz görünüyordu tavana, sonra sisler arasında kabuluyordu. Ünutuyordu baba, Pia'yı hemen ünutuyordu. Pia'yı anması nöbet gelmesi gibiydi. Zamanla zamanla gelişirdi Pia. Ama, Tesoro öyle değil! "Tesoro!" Onun masaları her zaman dolu. Ve hakkı olan yüzünün üzerinde birşeyler bırakıyorlar. "Tipki anası!" Bunu baba söylüyor simdi. İki gözleri sanki suratını kaplayacak, Tesoro'ya ilk defa bakanlar gözlerini görüyor. Bir gözleri var suratında.. Hülyeli, devamlı, boşluğa bakan. Etli dudakları tek seye çağrışım yapıyor. Bakımı ve pürüzaltı teni bebek teni gibi canlı her zaman. "Balestra, Tesoro büyüdü artık ne der sin?" Baba, yıllar evveli söylemiş bu sözü anımsadı. "Büyüdü!" dedi, simdi de. "Büyüdü de baylara hizmet bile etmeye başladı. Baksana, dün akşam şehrə yelen gelen mimari berabermiş! Böyle haber de ne çabuk iştiliyor! Hem bakalum mimar mı adam! Bari, başımıza is açmadan gitse!" Gözleri tavana idi hâlâ bunları söylemek, belli belirsiz sinek vizitmasını andıran bir sesle. Kendi sesi bile yabancı geliyordu artık kendine. Baktı, odada kimse mi var, yoktu. Yine dünyasına döndü. "Tesoro, Tesoro'cuk! Gel bakalum birşeyler getir bana."

Sonra kendi kendine, "bu bizim şaraplar da bozuldu!" dedi. "Pimento'dan ne güzel şaraplar geldi halibuki! Simdi kimya sağolsun!" O söylenedursun, masanın ortusuna değişti. Bu ortusunu bir yerden tanıyordu. Evet, bu masa ortusunun üzerinde, bu masada yemek yemişti Sg. Balestra. Başını kaldırıldı, restoranı birden hatırlayıverdi, bütün ayrıntılarıyla.. İşte elindeki servis tepsisinde sıparıç e dilmiş yiyecekler ve o zamanların en meşhur şaraplarından bir silse ile Giulia masasına doğru gelişirdi. Yanılmıyordu, ilk defa görüyordu onu. Evet oydu, bu Giulia idi. Giulia'yla ilk karşılaşması idi. Giulia, özenle sırahıyor tabakları masa üzerine, elindeki servis

Sitem

*Ellerim avuçlarında en tıpkulu çağındayken
Bu yağmur yağdırırmalar olmasa.
Kaçmak mı istersin
Bir yangının ortasında sarhoşken,
Sığınır gözlerime saklanmak mı?
Biliyorum giir ormanlarda yeşermedi sevinçlerin
Hep kurak topraklarda tanımın sevgiyi
Honı bu aldanışlar olmasa..*

*Oysa benim gözlerimdeydi eurenin
Kılcal damarlara dek
Benim kanımdı dolaşan İlâk.
Simdi böyle uzak, böyle yabancısı
Büyükten düşlerime baskınlar yaparak
Bir gelip, bir kaçmasan,
Bu sakin bu serin sokaklarda
Beni böyle kırık dökük
Gözlerim pusuda bırakmasan..*

Piyale GÖNULTAS

MEN BABAMI VURMUŞAM

Rıza Zelyut

Teğmen Jipen, karanlığına içine attı adımlarını. Cevresine bakındı.

— Yanlış gelmeyeelim, dedi. Burada ev falan görürümüyor, çavuş.

Karşındaki, karanlıkta oturan silahlı saygı dimdik yanıtla- di onu:

— Hayır komutanım. Yanlış gelmedik. İki adım ötemizde evler. Bakan, su ilerdeki tümsek ev işte.

Karanlık, teğmenin gözlerine çreklenmişti. Göremiyordu. Er- lere doğalmalarını söyledi. Oya- sa, silah elde, birbirlerine sokulmuş bekleyişti.

Seslen bakalım, dedi teğmen. Çavuşa. Burda, köpeklerden başka yaşayın varmymış anlayalım?

Başçavuş elini ağızına götürüp karanlığa doğru bağırmaya başla- di. Bu ses teğmeni, ürpertiler içinde çıktı çocuğuna götürdü. Doğduğu o büyük kentin, gökyüzüne fışkıran yeşil ağaçlarının altındaki mezarları animasına. Beyaz, keskin çizgili olanlarını çok sevmiştir. "Baba, bixim ev çok büyük ve eski. Ben su beyaz küçük evin içine girip yatmak istiyorum."

tepeşinden alıp masa üzerrine bırakıktı bardağı elindeki sileden sarap koyuyor, bir bardak da kendisi içiyor Giulia'nın. Simdi, Sg. Balestra şaşkınlıkla bakıyor tava- na, "olur mu?" diyecek, "ben sarap ismarlamadım ona, hem bu yemekler soğur dahn ben corbam içmeden. Yememeli, peçeteyi vurma masaya çıkmak burdan!" diye söyleyeniyor. "Yok yemeli elbet ye- meği! Bu saatten sonra - demek e- pey geç - evet, bu saatten sonra ne da kalınabilir." Sg. Balestra, karar verdi yemegini yiyecek, fakat, sıkışettini de yapacak! İkinci defa uzanıyor sarap bardağını. Eli boşlukta gezinıyor Sg. Balestra' nın.

— Bir sey mi istiyorsun, Balestra?

Karısı, kocasının havada gezen elini görünce bunu soruyor. Birkaç defa tekrarlamak zorunda kalıyor. O ara birşey için girmis- tir odaya. Gözü bir ara, yaşaması artık yük olan bu hasta adama takılıyor. Son zamanlarda alışıktı. Üzerine hâlâ yaşıyor mu diyerek kayıyor gözü. Hani, ölümü üzerine bir ağlayan çıkış, ne ağıyorsunuz be?" diyecek.

Birşeyler söyleyiyor Balestra, ama anlaşılmıyor. Signorina Giulia öf- renmeye çalışmıyor. Kayıtsızca ce- kiyor kapının kolunu: "Geber!" "Geber!" Bunu birkaç kere tek-

Babası deli gibi olmustu. "Ne? Mezarın içine mi girmek istiyorsun? Aklını mı kaçırdın sen?" Babasının, başçavuşunkine benzeyen sesi susturmuştu onu. "Ne olur yani mezarın içine girersem?" diye mememişti. İşte, önünde, kendi göründüklerinden çok daha kötü ve ilkel olan mezarın içinde yaşayanlar var. di. Bunlara bir sey mi oluyordu sanki?...

— Muhtar, hey muhtar!..

Tut sen o camı İstanbul'u bırak da Van'a gel.. Sonra da elin ya- banlarının pesinde dağ bayır dolas. Hem de ne dolaşmak. Van, denizden bin yedi yüz bilmem kaç metre yüksek. Bu köy ise Van'dan en az bin metre yüksektir. Bu dağ be- sinda neler gelmez insanın başına. Babasını vuran, bizlere çığ çığ yer. İyi ki jandarmalar var yanınızda.

— Muhtar! Tuh Allah kahretsin! Kimse yok mu?

Köpek sesinden başka ses yok. Yoksa hepsi öldü mü köydekilerin? Yok canım sende. Ve ya... Tuzak kurmuş olmasınlar. Şuraya bak. Buradaki gök somurtuyor insana.

rarlıyor Sg. Balestra kendi kendine. Söz tavandaki dünyada söylemiş gibidir, karısının simdi söylemiş olduğu bir söz olduğu bilincinden uzak fakat, yine karısı ta- rafından söylemiş bir söz olarak algılıyor ve güçsüz, teslim olmaya hazır bir şekilde: "Geberiliyor mu ya!" diyor. "Geberiliyor mu ya!" "Neymiş o?" Soran, garson kız, Signorina Giulia'sı: "Ne günlerdi değil mi?" diye soruyor kendine Sg. Balestra. Ve ekliyor: "Gençtim, sağılıklı idim. Simdi öyle miyim ya!" Böylelikle, dün bugüne bli- linçsiz bir şekilde karıştırıyor. Bir ara, Pia onu: "Sen kimsin be?" "Baba, beni tanımadın mı, ben kü- cük kızın Pia'yı! Nasıl da sever- din beni küçükken!" Evet, anımsıyor Sg. Balestra, elini şefkatle u- ratıyor, el bir süre bogulukta gezi- niyor. Geziniyor. İpek gibi ve gür saçlar parmakları arasında yumusak! Yüze bakıyor, içi titriyor bu gençlik karşısında Sg. Balestra'nın. Pia çekilmiş gitmiş elinin altından, elin altına anne gelmiş. Sig- norina Giulia!

★

Simdi, tam bir yıl geçmis aradan. Gazetedeki ilhamı Sg. Balestra' nın okunabilmesi olması istenirdi. Kendisinden, bütün hayatının esir- genmiş bir sevgiyle söz edilmiş cümlü.

RONDÖ

IX

Bir güvercin gelir, o dünyalarım güller
Elmanın şakunda üzür yarım
Gülü sarısında gözünü sevdigim
O ince yapısında
Üzer kiralları ayaklarınız,

Saf dudaklarında o nar kırığı
Dalgın denizlerde bu yüksük gemim
Tez baharlar gerilir dönüşü peşin
Bir ölüsü kaldı gülmemin.

Cök sabahlar çalar açık penceremi
Rüyalarım o kuşlarım gibi arınık
Ak terkili denizleri böler atınız
Yeşilinde tüter güneşin nemi
Üzer kiralları ayaklarınız...

N.Rasim ÖZSOY

Bir yıldız bile yok. Ah, İstanbul.. Ne uğursuz yere geldik. Burada- kilerin niyeti kötü sanırırmı.

— Hey çavuş, bu herifler bizepusu falan kurmasınlar?

Hazırlı ve selamlı bir gülüş geldi çavuştan.

— Hayır komutanım. Kimsenin ortaya çıkmaması korkudandır. İyi bilirim buraları ben. Korkulacak bir sey olmadığını anlayınca çırıverirler ortaya.

— Bak bir ışık, dedi teğmen. Birisi çıktı dışarı.

Buyruk veren bir sesle, "Hey arkadas!" diye seslendi çavuş. Ezilip çığınmış bir ses "Buyrun begim!" diye karsılık verdi. "Muhtar sen misin?" "Menim."

"Onlar mezardır. Ölüler korularına. Yaşamayanları. Sakın bir da- ha orada yatkın istedığını söyle- me. Çünkü, o mezarlarda hortıklar yaşar. Eğer evlerini ellerinden almak isterse yer seni."

Teğmen, yakasına yapışan bu sevimsiz amya bir tekme atarak kovdu. Kurşun gibi bir sesle bu- yurdan sonra :

— Yaklaş, gel buraya.

Yaklaştı ayak sesi. Upuzun bir gölgeli birlikte askerlerin önünde. Bu ara, başka kapılar da açılıyordu. İşiklar yanıp söniyor, tek tük ayak sesleri yaklaşıyordu.

— Muhtar sensin ha, dedi teğmen. Cevresine alımsın gülcemişti. Simdi hemen söyle bakalım. Babasını vuran o namussuz nereye kaçtı, nerde saklanıyor?..

— Sahlanımıyorum. Evinde, babasının basındadır...

— Ne saklanıyor mu? Kaç- madı mı? Korkmuyor mu bu herif?

— Men bilmenem gomutanım. Nece sözler söyledi bir duysaz...

— Teğmenim, dedi çavuş. E- limizi çubuk tutup yakalamazsa- ka adam bizi günlerce uğradırır.

— Uğraşmayız, dedi teğmen. Koydekliler falakaya yatırınca bülbül kesilip söyleler yerini.

İçine bir kuşku düşmüs olacak ki, çavuşun sözlerini olurdu. Mu- hatar :

— Yürü bakalum, dedi. Nerde

vurulan adam?

Uzun gölge doğuya yöneldi. Uzakta duran bir kaç köylü daha katıldı onlara. Taşlara dolaşır çukurlarda sekerek üçüz metre fa- lan yürüdü. Arasında, toprak yı- gını tümseklerden bir kapı açılıyordu ve başkaları da karıştırdı kervana. Batı yanı dikkettesine ke- silmiş bir tepeciğin önüne geldiler. Uzun gölge durdu.

— Geldih gomutanım, dedi. Dey- hana ev...

Bu adamın doğarcığında yüzden fazla sözçüğün bulunduğuunu söyleyenin alını karıştırmış, dedi i- cinden teğmen. Sonra, o ağır ayak- kabı gümüş sesyle sordu.

— Nerede yahu, nerede ev?

— Onlunde. Tepenin içine gazılı- mis...

İterleyip duvarı itti muhtar. Sat- malı, titrek bir ışıkla birlikte si- zitler taştı dışarı. Çavuş, et- lere hanzı olsalarını söyledi. Mu- hatar önüne katip dar kapıdan girdi. Teğmen pesindeydi. Sıkıştı, er- lerin arasına.

Evin içindekiler, eli silahlı jan- darmaları görünce, duvarlara do- ru çekildiler. Kapının yanındaki bucaklıktı bir kaçı hakis kap; sağ- daki duvara dayalı iki, üç çuval ve bir kat yatak vardı. İlerde ates yanyordu. Duman, ocağın üstündeki delikten çıkmak yerine evin içine yayılıyordu. Her yeri is ve çura kokusu doldurmustu. Evin or- tasında, toprak tabanın fistündeki çulda bir sakalı birisi yatıyordu. Altındaki çul, yer yer kararmıştı. Gögüsünden akan kan, pıhtılaşan küçük gölükler oluşturmuştu sağ- da solda. Baş ucunda alı sarılı, çaputlara dolanmış yaşlı bir ka- din ağır ağır salımyordu. Ayak ucundan oturan ufak tefek yapılmış kadın ise ölüye sarılıp inliyor, bir seyler haykırıyordu: "Seni vura- nın ganni gömleği gele. Eli ayağı- gırsla. Yanına yata. Seni yer altın- dan gele. Baba, baba! Yedi can- berahip anamın başına nere get- tin?..."

Ölüñün başındaki kadın kizar- mis gözlerini dikti ağır koparana. Ofke kusan bir sesle tersledi onu.

Şevket Yücel

Babam yaşamaktan söz açıncı : "Öl seherde kal seherde" derdi. Bir gün köyde düğman kazanınca neyi varsa hepsini satışğa çakardı. Olup olacağının neydi ki varlığımnızın. Bir kırçıl tarla, bir de evimiz. Bunları da öldüm fiyatına satmış. Oturmamız için kente varıp ev tuttu. Toparlanıp taşındık. Tuttugu yer toprak düzeyinden aşağıdaydı; karanlıktı, nemliydi. Oturdugumuz odalarдан ne gökyüzünü, ne de yeryüzünü görebiliyorduk. Babam elindeki o parıyla hiç bir iş çeviremedi. Elindeki hazır harcamak zorunda kaldı. Gün geldi, bir kurek aldı kendine, işçiliğe başladı. Hazır para bitmişti. Per-

Sus diyem sana giz, Baban gardınsındır. Ona nece beddua edersem?

Kim vurdubu adam?

Bu yabancı ses, evi dolduranları dalgalandırdı. Hıçkırığı daha da belirginleşti ağıtının.

Kim vurdubu diyorum size bu adam? Söyledin. Yoksa derilerini ziyerim.

Ocağın yanında duran ince, uzun boylu biri ileri çıktı. Başında, alınına yıkılmış şapkası, ayağında dar, yamalı bir pantalon vardı.

Men vurmuşam, dedi? Başı dikk.

Ölünün başındaki kadın kalkıp teğmene sarıldı. Yalvarmaya başladı.

Nolusan götürme oni. Meni götür, meni vur. Oni götürmen. Sabidir daha. Bilmemiştir yaptıgını.

Yakalayın, diye haykırdı teğmen. Yakalayın sunu.

Erler hemen kuşattılar dar pantolonluya. Çekip ortaya getirdiler. Sip sak kelepçe geçirildi bileklerine. Teğmen yanına yaklaştı. Bıygıbile terlememiş bir çocuyla karşılaşınca şaşırıldı.

Bu, bu çocuk yahu, diye kekeledi. Bu, adam vurabilir mi hiç?

Cocuk teğmene baktı dik dik.

Özüm vurmuş, dedi. Beğenmemiş meni?

Saskinliği silkip attı teğmen. Kör bir konusma başlandı : "Peki niye vurdun?" "Para istememiş, vermemiş. Men de vurmuşam." "Peki, baban değil mi bu adam senin?" "Babamdır."

Saskinliğin kalıntıları köpüklü bir öfkeye dönüştü.

Ulan namussuz, viedansız! Hiç utanmadın mı, korkmadın mı,

perisan yaşıyorduk. O zaman ortaokula gitdiyordum. Birinci sınıfı taydım. Benden gayri iki küçük kardeşim daha vardı. Üstümüzdeki giyitler çoğu yerlerinden yamalıydı. Anam önce gizli yama vurma ya çalışırı, delik büyülüunce başa çökmezdi bu işte. İşte o zaman daştan vururdu yamaları. İki yama dizlerimde, iki yama da ardındaki kaba yerlerde vardı. Sırafta arkadaşlarım从中 çığının giyitleri eskiydi. Onların yanında utanmadıydum. Güzel giyitli erkek ve kız öğrencilerden kaçırıydum. Dinlenme zili çalınca çoğulkula okulun sessiz yerlerinden birini seçer, oralarda eğlendirdim. O çocuk

elin titremedi mi babana kursun sıkarken?

Ağzin topla, diyerek dikleştı kelepçeli. Hem men vurmuşam babamı vurmuşam, size ne. Senin babanı mı ölen?

Teğmen, ayaklarına sarılıp yalvaran kadını itti. Anlaştı durmuş gibiydi.

Ne, ne, diye haykırdı. Sen babamı vuruyorsun da bundan bize ne ha? Ulan it oğlu it, gel öyleye ananı da vur, gel...

Ana, kanlar içinde yatan ölüye sarılmış ağlıyordu.

Meni bağısalı Ehmo! Kaç demişem oğluna, kaçmamış. Babanın kani feda olsun yoluna kaç demişem, dinlememiş. Bak, gelmişler görürüler. Oğul, oğul... Özün yoluna feda oğul! Ya men nece yaşaram sensiz?

Eli kelepçeli, ağlayan kadına baktı öfkeyle.

Nece ağlarsın aney? Men vurmuşam. Candarmalar ne?

Ansızın bir dipçık İndi kelepçeli omzuna.

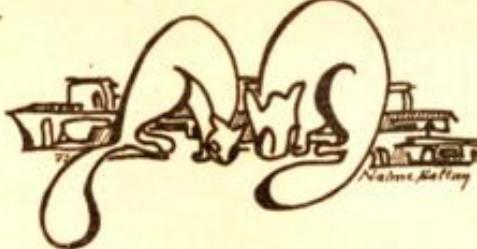
Kalk utan alçak oğlu alçak, dedi başçavuş. Inelim Van'a da gör sen, bize nedir senin babanı vurmandan?

Doğrulanın çocuk kelepçeli bileklerine baktı. Bir türlü inanamadı, olanlara.

Aney, diye haykırdı. Söyle de bıygınlıkları meni. Ne淑 etmemiş de vurular? Menim babamdan bunlara ne? El nece garısr?

İkinci dipçık daha sert geldi. Yuvarlanan çocuk kalkmadı bir daha. Gururuya birlikte serilmişti yere. Ağlıyordu.

Aney, ne淑 etmemiş de vurular meni? Men yalnız babamı vurmuşam. Babamı vurmuşam...

Desen : Naime Saltan

BİR GİZ Kİ YAŞAMA SEVİNCİ

Senin gözlerin şimşeklerle mi parlak
Sevincin ekildiği topraklarda
Uzaklaşır dereden tepeye sizüncüm

Buruk mu dudaklarım
Dinle / sözlerim bal
Mavi gök eski İl Tanrılarının sokağı
Yaşam kişisinin inancı / egsisi

İtr GÜRDEMİREL

yasta oyun oynamak gelmezdi içimden. Gülemedi, sevinemedim. Böylece çocukluk günleri boş geçtiyordum. Kimi zaman dizlerimdeki yamaları görünce çevremi görmez olurdum. Boz pantolon üstündeki yızmamın ipiğini maviydi.

Zil çalınca sınıfa girdik. Sağ yanımı düşen kızlardan yamaları dizlerimi kaçırırdım. Her an oralarına baktıklarını sanyordum. Öğretmenler derslerini anlatırken bütün yamalarım sıranın üstünde diziliyordu. Kafam uğuldardı. Seçlerini yeterince duyamazdım. Sevdığım tek öğretmen vardi. O bizim gençlik dünyamıza iyi girdi. Doğayı, insanı, gerçekleri yüzeyden değil, derinden gören biriydi. Hep yeniden, gözden, gelecektен söz ederdi. Bir gün bize kendi çocukluk yaşamını özetledi. O anlatılan çocukluk kendimi bulmuştum. Çektiği acılar çok olgunlaşmıştır o öğretmeni. Konuşma ve davranışlarında bir yücelik vardı. Bir başka dersinde sıraların arasında gözlerini dizlerimin üstündeki kocaman yamaları devirdi. Onun bu hakişlarını kirpiklerimin ucundan görüyordum. Sonra ayrıldı yanından. "Çocuklar" dedi. "simdi bir yazma konusu veriyorum size;" "TOPLUMUN VARLIĞI INSANLARIN SEVMEYİ OGRENMESINE BAĞLIÐIR." Bu sözü ikinci kez yineledi. Tebesiri eline aldı, tahtaya yazdı. Dizlerimdeki yamaları gördükten sonra liceye dalgınlaşmıştı. Dili kekeliyordu. Yazdığı cümlein bir sözünü unutmuştu. Öğrencilerden birinin uyarması üzerine cümleyi silerek yeniden yazdı. Sunuf sessizdi. O söz üzerinde düşüncelerimi yazmak için uğraşıyorduk. Öğretmen gitti. Kürsüdeki sandalyeye oturdu. Ellerini kürsünün kenarında birlestirdi. Yoğun düşüncelere daldı. Büttü ilgim onun yüzünde biriken acılarında toplandığı için bir süre du-

raladım. Ne yazacağımı bilmiyordum. Tahtada yazılı konuya bakka bir başlık attım; "ACILI YUZ", daha sonra söyle sürdürdüm yazımı :

"Sevgiyi anlatan iki göz bir çocuğun dizlerindeki yamalarla ılisti. Kendi insanların yaşantısını gördü orada. Belki de kendi çocukların bakışını gördü. Durdu, düşündü. Adımlarını nereye atacağını bilmeyordu. Yanaklarının rengi değişti. Gayri o bir başka kişi olmuştu. Daha sevecen, daha insancıl bir kişi. Öylece duramadı ya ilerledi. Kara tahtaya sevgiyle ilgili bir cümle yazdı. Yüzündeki gülümsemeler uçup gitmiştir. Skuntının verdiği dalgınlıkla sözçülerden birini unuttu. Cümleyi sildi, yeniden yazdı. O konu üzerinde düşüncelerimizin yansıtılmasını diledi. Döndü, kürsüdeki sandalyeye oturdu. Yüzünü kürsiye dayadı ellerinin üstüne gömdü. Kimbilir neler düşünüyordu..."

Zil çaldı. Yazıyı bitirmiştim. Öğretmen kâğıtları topluyordu. Sıra bana gelmeden önce yazdığım kâğıdı dörde katlayıp cebime koydum. Öğretmen yanındaki arkadasın kâğıdı aldı. Bana döndü: "Hani kâğıdın?" dedi. "Yok" dedim, "yazmadım." Seslenmedi.

Öğrenciler bahçeye çıktılar. Ben gene sırtımı duvara dayadım. Oradan oraya koşan çocuklara bakıyordum. "ACILI YUZ" başlıklı yazımı cebimden çıkararak okudum. Sonra katlayıp yerine koydum. Bu yamalar beni bir başka varlık yapmıştı. Hele kızların yanına hiç yaklaşamamışdım. Hep uzaktan kahyorum onlardan.

★

Kentte yaşadığımız halde evimizde gaz lambası yakıyordu. Babam her akşam yorgun gelirdi eve. Elleri, ayakları kireç içinde olurdu. En iyi dinlenme şeklini yüzü-

Dubrovnik Açık Hava Oyunlarında "Dance Theatre of Harlem"ın İlginç Bale Şöleni

Nermin Başağa

Eşsiz bir yaz gececi, Yugoslavya'nın Dubrovnik kentindeki Revelin kalei terasında çekimli bir gevre içinde tümü zenci olan bir baile topluluğu, değişik biçimde birbirinden güzel oyunlar sundu.

Harlem Baleci ilk kez salt zenci dansçılarından kurulu, üstelik de klasik biçimde çalışan bir topluluktur ve Arthur Mitchel ve Karel Shook tarafından yönetilmekte. Martin Luther King'in katıldığı sona A. Mitchel zencilerden kurulu bir baile topluluğu kurmağa karar vererek 1968 yılında Ford Foundation yardım ile bu işi gerçekleştirmiş. Bugün 24 dansçıdan oluşan Harlem Ballet iki yıl önceki bir killaseyi çalışma yeri olarak seçerek çalışmalarını sürdürmeye başlamıştı. Birkaç Try-Out (yetenek-arama) gösterilerinden sonra resmen ilk temsillerini 8. 1. 1971'de New York'da Guggenheim müzesinde vermişti. İlk kez Arthur Mitchel'in koreografisi ile "Tones", "Fete Noir", ve "Rhythmetron" baleleri oynandı ve 6. 5. 1971'de G. Balanchine'nin yönettiği New York City balesi ile birlikte "Concerto for Jazz Band and Symphony Orchestra" (koreografi: Balanchine - Mitchel) balesini sundu. Harlem Ballet ilk avrupa gösterisini aynı yılın haziranunda Spoleto'daki festivalde olağanüstü bir başarı ile verdi.

Bu kez de Dubrovnik festivalinde ilginç oyunları sürdürdüler. Başlarında çok yetkin bir dansçı ve koreograf olan Arthur Mitchel (daha önce Balanchine'nin yönettiği New York City balesinde önemli rollerde dans etmiş, sonra da koreograf olarak çalışmış), bulunması ve klasik temellere dayanan baile adamları yanı sıra kendi iklerine özgü dans devinimlerini estetik bir biçimde kayaştırmaları ile ayrı bir özellik kattılar. Kısa bir süre içinde

bir beyaz - amerikan ve avrupa teknikini koayılıyla benimseleri önemli. Özellikle ince uzun olan balerinalardan Virginia Johnson, Melva Murray-White ve Gayle Mc Kinney, erkek dansçılarından Walter Raines, Paul Russell ve Derek Williams'in yoğun hareketleri, sağlam sıyrışları ile yay gibi hafif, çelik gibi kuvvetli, yorumları kusursuzdu.

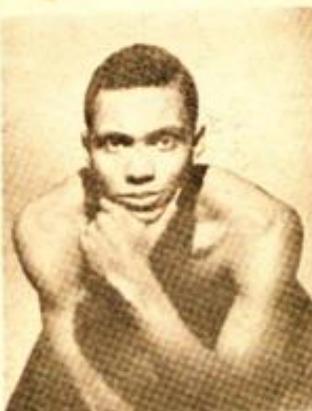
Festivalde ilk kez "Forces of Rhythm" balesi icra edildi. Koreografi: Louis Johnson, müzik: Collage. Oyun: Prologue - Roots and Rhythm - Rhythm and Strings - Distress - Shout Forces of Rhythm - Harlem Rhythms ve Coda'dan oluşmaktadır ve her bölüm müziğin kurgusuna bağlı çeşitli ritimleri değişik devinimlerle yansıtılmaktadır. Müzik Çaykovsky'nin 1912 uvertüründen kısımlar, arada caz müziği ritimleri ve Louis Armstrong'un ezbilereinden bölümler collage biçiminde eklenmiştir. Danslar kimi za-

man klasik temel devinimlerle, kimi zaman afro-negro folk dansları biçiminde. Özellikle "Shout" (bağırmak) da tek başına uzun narin yapılmış Virginia Johnson'un yorumu etkileyiciydi.

İkinci oyun: "Agon" (Yarışma) koreografi: G. Balanchine; müzik: Igor Stravinsky. İlk kez 1957'de oynanan bu modern arı biçimli baile, 12 dansçı tarafından esprili bir dialog biçimde yorumlanmaktadır. Başka özellilik bir düzümlenme sona tekrar çözülme görüntüsü temel klasik devinimler caz dansı görünüşü sağlanmıştır. Balanchine'nin eşsiz koreografik plastik gruplaşması, erkeklerin olimpik atletlerin temel duruşları yanında kızların dışı çekimiliği iltihincti; topluluk bu baleyi asıl koreografije uygun kusursuz icra etti.

Üçüncü oyun: "The Beloved" (Tutku) koreografi: Lester Horton; müzik: Judith Hamilton; Gayle McKinney Walter Rainer ikilisi kadın erkek ilişkileri, yoğun devinimlerle dramatik bir oyun sundular.

Dördüncü oyun: "Rhythmetron" koreografi: Arthur Mitchel, müzik: Marlos Nobre, kostüm: Bernard Johnson, oyun "The Preparation" (Hazırlama), "The Chosen" (Seçme) ve Ritusal üç kısımlı. Hazırlanma tam bir zenci töreni anlatımı, bir rahibe (Melva Murray-White) altı işlemeli bir başlıkla kürmüz çadır biçiminde saydam bir örtü altında görkemli bir sahne, beyaz giysiler içinde altı kız zarif klasik devinimler yanı sıra folk dans adımlar uyumlu bir biçimde dans ederek sahnede görünmektedir, saydam örtü havaya kalktıktan sonra erkekler çok hareketli yoğun zenci dansları çarpıcı bir ritual sundular. Hele 33 türk vuruşu çalğı ile Nobre'nin müziği hayyiyet dolu. Dogrusu bu özgün topluluk çok değişik, canlı, kusursuz bir gösteri ile başarılı olmuştur

Arthur Mitchel

koyun yatmaktadır buldurdu. Coğu kez beni çağırırı yanına: "Cigne oğlum" derdi, "cigne su belimi. Gene ağrılardan duramaz oldum." Babam, ben kendimi bildim bileli bu roamatizma ağrısını çeker duruydu. Yanına gider, önce tek ayağımla basardım sırtına. O, bununla yetinmezdi. Derken iki ayağımla birlikte tüm gövdemin ağrığını vererek omuzlarından hacaklarına dek çignerdim. Bu is bitince derinden bir "Ohh!" diyecek yerine otururdu. Yarısıya kırarmış sakallarını gördükçe karmakarışık korkular düşerdi içime. Zaman zaman anamla konuşurken, "Valla avrat ben bu işe dayanamaz oldum. Neylemeli, çaresi yok" derdi.

Kıy gelince babam birden yatağa düştü. Sağ koluya sağ bacaklı oynamıyordu. Konuşmalarını zor anlıyorduk. Yüzünün bir yanı çar-

piklastı. Komsulardan bazıları: "Seytan çarpmış" dediler. Yastığının altı muskaları doldu. İyileşme olmayınca doktor getirdik. Doktor: "Felç" dedi, "hastanız felç!" İlaçlar yazdı. Elde bir sey olmayınca ilaçları almadı. Anam basladı el içinde çalışmaya. Varyikti kişilerin evlerine gitti. Çocuk bezleri arındı, cam sildi, daha bir sürü işler gördü. Onun kazanıldığı paraya ilaçların bir kısmını alabildik.

Babam hep sırtüstü yatıyordu. Kimi kez gözlerinde iki damla yaşın birikliğini görüyordum. Bize göstermemek için elinin arkasıyla silerdi o ynsları. Çoğunlukla ellerinin damalarına, parmak uçlarına bakardı. Ne aradı bilmem oradarda. En kötüsü de gündüzleri yalnız kalmasıydı. Biz okula giderdik, anam ellerin işine. Anam bir

gün gitmese hepimiz aç kahredik. Babam büyük çisinin de, küçük çisinin de altına kaçırıyordu. Anam onun temizliğini yaparken hiç bir gün "of" demedi. İlaçlardan birini alıversa ikisini alamıyorduk. Babamın içi sigortasına kayith olmaması işlerimizi kötüye götürmüştü. Anamın kazancı ancak kuru - yavan boğazımıza yetiyordu. Pantolonundaki yama altı bulmuştur. Sırtındaki ceket giyilmez oldu. Küçük kardeşlerimin giyitleri de şyledi. Şaşkınlık ne yapacağımızı. Su koca dünyanın üzerinde yapsalnızdır. Herkes kendi derdinde, kendi eğlencesindeydi. Anamın uykusuz gözleri kırkırmızıydı. Hastaya mi baksın, el işlerine mi gitsin yemek mi pişirsin, hangisini yapısındı? Gene de bunların hiç birinden yılmadı. Zorlukları yenmek için dışlarını si-

karak direndi. Konuşmalarıyla bizlere güvensizlik vermedi. "Hiç korkmayın" diyor, "hiç korkmayın ben varken."

Babam gittikçe eridi. Yanakları çöktü. Yüzü sarardı. Gözlerinin feri kalmadı. Anam kimi günler onu yattığı yerde çiplatıyor, kokmaya duran bedenini sabunu beside siliyordu. Onun dışarıya fırlayan kaburga kemiklerini görince korkuyordum. Göğüs çok kılıydi. Karnı beline yapışmıştı. Bedeninin rengi ekmek gibi değildi. Sarıydı, hasta sarısı. Temizlik arası aşırı aralarını gelince anam bizi dışarıda çıkarıyordu.

*
Babam gayri söylefikleri söyleyemez oldu. Ama dudaklarından çıkan parça parça seslerle bir şeyler anlatmak istiyordu. Dediklerini Sonu 15. sayfada

PEYİZAJ

İşklarımı, akşamın ufkuna dökmeden tel tel,
Güneşin gelip dinlendiği
İssüyla su kalbin perçinlendiği
Yarin göğsünde
O sen papatyayı görsün de
Vazgeçsin kaçı göçten, tende örtünen dantel.
Bahardan, vurulduğum canlı bir tablo ki bu
Değmesin ona hiç bir el.
Yalnız, meltemle okşasınم çiçekli yamaç gibi,
Sükündə dile gelsin rüya, renkliliğyle..
Böylece, duyuşlarda kalayım sevgiliyle
Aynı kökten çakan iki ağaç gibi.

Feridun ISIL

GÜNLÜĞÜMDEN

"ner" kalacagız bu sevimli "muhtar vekili"nin evinde..)

Oh.. Avsa'nın içi dışından kalaşnik..

Hergey burda "deniz"le başlıyor, yeniden..

Dönüş

II Ağustos..

Meslektaşım Erkasap nilesi ve biz, sekiz kişi, Türkeli'nden (Avsa) ayrılmıyoruz istemiye istemiye.. Iznimiz ve paramız bu kadar. Yitmeden başkalastık ve oldukça da bol eylemler içine girerek dinlendi..

Yaşanti, gözlem ve izlenimlerinden şunları yazabilirim simdi, belliğimi yokluyorum :

Deniz, kırı, çalkantılı ve ıssız olmadıkça güzel, daha doğrusu bennim için iç açıcı..

Saraba pek sevmeydim. Ama bu kez başka.. Ustelik beni gençlere yakalattı ve onlar, çok değerli, seçkin eğlence buluşları içindeydi: tutup şort ve gömleğimle denize attilar; unutulmaz oldu bu..

Sabahın erken saatlerinde "başlık ihalesi" var kilo kilo, kasa kasa.. Flyat düşüşünü önlemek için olsa gerek. Bu kötü.. Bir sabah, çirkin ve hâlâ yaşayan bir iskorpit'in, beynine sokulan başak oyunlularıyla irkılıp ölümesi beni etkileyen.. Aynı gün, denizin kızartıkları arasında oynatılan ana dan doğma yanık, esmer o iki küçük kızı görünce, dinleyince, eğlencenin bu türüsüne kizışır ve iskorpit'i unutmustum.

Yaşumuzu artık saklıyamadığımız, bir de yalnız kaldığımız için "diskotek"lerde uzun süre barınamadık yargıcı dostumuz. Bizi, ıckievlerinin politikası ve dedikodusu oyalıyordu yine.. Hep "genç" olmak ne güzel şey..

Evde, denizde, "ihale"de muhtar vekili pansiyon sahibimiz "Barbaros" neden "fötür"ünü hiç çıkarıyor, anladım: Satmak ve anlatmak için..

Ayukat Nejat Balci'nin, kumu, kadınını ve denizi güzel günlerde anlatığı "aslan"lı, "bürokratik"li o sahane fıkraları keşki not etseydim..

Haftada yedi gün içmek buna derler. Az kalın bir de "makarna"yı otuyordu bunun, dinlemediğim..

Amerikanlaştırmış sannan Türk "top sakal"ına iyi eğlenceler. Bu

4. sayfadan

onun hakkı. Ama daha iyi ederdi dillini öğrenise..

Denize yaşımur yakışıyor..

Avsa (Türkeli), kumu, güneşi ve deniziyle dinlendirici ve eğlendirici bir yer herkes için. Çirkin olay hemen hemen yok.. İğten ve kaynaşaklı insanları var.. Kışın bildığınız köy. Ama yazın bilmediğiniz neler, neler.. Haftada ya da on içinde bir, üçte ikisince boşalıp yeniden dolma oluyor. Bu da gerekeni yeterli olusundan ileri geliyor sanırı. Bir de evleri ve elektriği düzenli olabilsse..

Yolda, bakkal Arif anlatıyor. Bu granit yüklü adayı ilk bulanlar yine denizçiler. Bir yanına Afise, bir yanına Araplar (Yigitler) diyorlar..

Bursa'da, hela sifonu müziği çalanın artistli yüznumaraları görmediyeniz hiç durmayın, görün.. (Keşanlı Ali Destanı'nda ne diyordu; herkes orda eşit v.b. diye? Her yerde yüznumaralar eşit değilse insan bunu da düşünemiyor.)

İsin iç yüzüyle belki haksızı ama işte, "Belediyesi nerede, ne yapar ki?" dedigimiz bir büyük turistik yer daha: Gölcük..

Gölcük'te, "kulak memesi" aymış favori'lere (evet, favorilere: insana çünkü böyle bir sey yapılmaz..) denizi ve oturma, eğleme yerlerini yasak eden baylar, anlam daşı kaldıklarını belki de biliyorlar..

Gezi Süryorum

18 Ağustos..

Istanbul.. Bozok ve Ozbilen dostlara görüşmek için en çok da.. Sıriimi, "kitap yılı" içine yetiştiğimizdeki sanırı. Yeditepe ile Denemeler Antolojisi'nin ekli skin-ci basımını Güney'den istiyeceğim. Beş gün oldu..

Bu arada, Dolmabahçe yakınlarıyla, Asyan'la, Burgaz, Kumkapı ve Tepebaşı'yla tanışıklar, arkadaşlar, dostlar.. 17 tepe üzerinde, yorucu, vazgeçilmez bir İstanbul..

Bu gece, "Fıçı"sındayız Kadıköy'ün; Ozbilen ve Uğurlu ile.. Mübeccel ve Nursen de bulunacaklar. Hergün dostluk için.. Ayrıca, sabah karşılaşduğum Makal ve Esenyel, "gece" sine kötü konusduğum Ay da olsun. Bakalım ne olur bulacağız..

BEKLEYİŞ

Bakma sen böyle uzanıp vardığımıza sabahlara
İnankı dolaştıkça yıllara ömrüküyor yara...

UTANÇ

Bir kenevir ipi kimi eller için ekmetiktir
Gelirken sonuna çağın bu ne demektir..

Bekir KOÇAK

ILK BAYRAK

(HASAN TAHSİN TÜRKÜSÜ)

— İSGAL GECESİ 1919. İZMİR

Vurur İçimde
Mecidiye marsı
İzmir'in kavaklarına karşı
Sazım kopardı tellerini
Kapadı kepenklerini çarşı
Kandillerin ışığında
Festlegenler ve de bebeler
Uyuyordu /
Bir avlu suskun
Anam yüzü avuçlarında
"Ele güne düştük İzmir
Ne dillere düştük İzmir"

Ağlıyordu /
Onbehlik
Papatya gözü yeşenim
Sivas kokan
Sap boyunu yeşenim
Bir eliyle sağlarını ıslatıp
Bir eliyle mavzerini yağlıyordu

— İSGAL SABAHİ VE SERMUHARRIR

Sabahum seherinde
Döşümüze giren yel gibi
İzmir'e girdi Yunan
Hasan Tahsin'di kordonda
Inen acı /
Çekilen ilk bayraktı kurtuluşa
Sustu Mekan
Sustu "Hukuk-u Beser"
Sonra kim vuruldu
Kimbilir /
Ahhh...
Venezilos ahh..
Siz bilmezsiniz çocukların
Onu bilen bilir /

— VE SONRASI / ŞAYAKLILAR VE MUSTAFA KEMAL

Bayrak dıkmış çorbaçılar
Hangi sağlam kalmış bacı
Oh.. Tanrı
Atamın getirdiği bahara kadar
Bitmemisti acı /
Vurur İçimde bir hüznünle
Mecidiye marsı
Hatsılarım o günleri
Hasan Tahsin'i
İzmir'in kavaklarına karşı

Yalvaç URAL

Toplumsal Lösemî

Uluslararası Yurdumuz

26 Ağustos..

Milliyet'te Rauf Inan'ın bir deyimini, 75 yaşındaki Dr. V. N. Tör anısı nedeniyle bakınız A. İpekçi ne güzel açıyor, tamamıyor: "Üstün değerler, topluma şimşek çekiyorlar. Onların üzerine toplanan dikkatler genellikle düşmanlığı döndürüyor. Ve düşmanca duygularla açılan kampanyalar, gişilen hıccumlar sonunda nice değerler harcanıp gidiyor. İyiler eleleniyor, meydan iyi olmayanlara kahiyor. Ve iyi olmayanlara da kimse dokunmuyor, onlarla kimse uğraşmıyor.."

Tip ne diyor "lösemi" için, tam bilmiyoruz ama toplumbilim'in bu konuda iyi saptamaları var..

9 Eylül..

Yurdumuz, bir yandan yüksek ve etkili bir tarih'i üzerinde taşıyor, öte yandan onurlu, ulusal kurtuluşlarla dolu. Tarihimiz, ulusumuzun yaratıcı, zengin nitilikler güçüyle de var; kurtuluşumuz ise insanca ve yaşatıcı..

Otomünden sonra da her zaman saygıyla andığım, düşününce aradığım değerli öğreticim Ord. Prof. V. R. Seviş, 1947 - 1948'lerdeki ders konuşmalarından birinde söyle demişti: "Tarihini bilmeyen çocukların kurtulamaz..". Bu sözün ne demek olduğunu, gün geçtikçe, yılар geçtikçe daha iyi kavrayor ve anlıyorum..

TÜRKİYE İŞ BANKASI

paranızın... istikbalinizin emniyetidir

YEDITEPE

**YEDITEPE DERGİSİNÉ
ABONE OLUNUZ . ABONE BULUNUZ**
P. K. 77 — İstanbul

Tarihini bilmek, ekonomik ve kültürel, teknik ve coğrafik yapıları ile, temel kuruluşlarıyla; savasları ve barışlarıyla; eğitimi, sanatı, folkloruyle bunun bilincine varmak, bağımlılıklar ve aşırı duyguları içine girmeksizin çağdaş uygarlık düzeylerini aramak, hatta onların üzerine gizem öğünden tam bir ülkü yapmakla olur.

İyi düzenlenmiş Bilecik (5-6 Eylül) ve Söğüt (9 Eylül) kurtuluşunları, çevresel, ulusal coşkularla tamamlandı. Folklor egemen. Bana, yazmak, yazalar, şiirler sevip vermek görevi düşüyor bu kultüslər için...

Ben, koca bir tarih içinden sözü, lüp gelmiş halk bilgisi (folklor) ve gelenegimizin acı, tatlı, buruk tadlarına, çocukluk ve ilk gençliğimi yapan Pülümür davullarından, Erzincan eşyelerinden, Erzurum halaylarından sonra, stra-

stile görev yaptığım Alaçam'da, Osmancık'ta, Kızılcahamam'da, Niğde'de ve Bilecik'te vardım. Taşımız ve toprağınıza, insanımızın, değişik ve kendine özgü dil, ses, renk, duyu, sevgi, inanc, düşüncesi, yapımı nitelik ve yetenekleri sonucu nasıl bir yaşama ve yaratma örgüsü ortaya koyduğumu; onları, uygun ve iyiye yönelik ortamları nasıl yaratıp yenilediğini; giderek kendini dünyaya kabul ettirme çırırdeklerini nasıl verdığını bu yerlerde yakından gördüm, izledim. Geleneksel ve ulusal yapımızla birlikte toplumsal gelişimsiz ve gerçeklerimizi de yanıtlanan canlı, yigit, içten ve güzel görünümle, böylece, öz benliği mi yaşadım. Düzelesi yazgısı ne olursa olsun, orada cüntü, halkının gerçek, yangılı yanını buluyor ve biliyordum.

Tarih.. Ulusum, yurdum, nice kurtulus sancıları içinde-

YAMA

12. sayfadan

anlayamıyorduk. İşte o zaman gittinen bir çocuk gibi bakıyordu bize. Sağlam elini kaldırıp parmakları işaret ediyordu. Gene anlayamıyorduk. Aradan haftalar geçti. Babam kimildiyamaz oldu yerinden. Belinde, kuyruk sokinmada yaralar açılmıştı. Bu yaralar irin doluydu, kokuyordu.

Bir akşam bir şeyler anlatmak istedim. Hep dudaklarını oynattı. Anlamadığımız görünce sağlameline basvurdu. Parmaklarındaki kumütləri ne kadar izlediysek bir türlü anlayamadık. Anam bize döndü: "Babanız son sözünü söylemek istiyor" dedi. Kağıt - kalem getirdim, önüne tuttum. Avucuna yerleştirdiğim kalem parmaklarının arasında titredi. Söylemek istedığını yazmak için nice uğraştı. Ne ettiye olmadı. Kağıt üzerindeki çizgiler birbirine karıştı. Bu çizgilerden hiç bir anlam çıkaramadık.

Hasta olmadan oldukça dayanıklı gördüğümüz bu adam felç oluduktan sonra bir yakın dostu gelse bağlıyorlu ağlamaya. Kendini üzmesin diye neler çekiyordu. Beş altı gün demeden sakalları iyice dolduruyordu yüzünü. Anam o uzayan sakalları kocaman makasımızla keserdi. Sol yanındaki duvar elini süre süre lekelenmişti. Dışlığı gelmeyeince hep duvara koyardı elini. Bir dayanak yeriymişti. Rıza kendi içinden.

Babam tam üç ay yatağından kalkmadı. Bir deri bir kemik kalandı. Yaraları kurtlandı.

Bir gece daha da ağırlaşarak koma girdi. Gayrı ne kendini, ne de bizi tanıtmıyordu. Ağızı ayrıktı. Beyaz madenden yapılmış dişlerini görürdüm. Boğazından kesik kesik hırıltılar çıktı. O gece başucunda bekledim. Anam ıslattığı pamuk parçalarıyla ağızına sular damlattı. Yüzünde tomurcuklanan terlerini sildi. Gözleri bize baktı. Parmağımızı yaklaştırdığımız zaman kirpiklerinde en küçük bir kırıntı göremiyorduk. Onun sarı rengi ananın da yüzüne düştü. Gecenin ağırlığı tonlarca büydü sartımızda. Anam zaman zaman bir elini göğsüne koymuyor, ayaklarını yokluyordu. Gecelerin o kadar uzun olduğunu görmemiştim. Başım ikide bir göğsümde doğru düşse de uyuyamadım. Onun yeniden bir elini kaldırıp duvara süreceğini sanıyorum. Bu umut bekledim. Sabaha karşıydı. Horozlar ölüyordu. Hırıltılar birden kesildi. Hepimiz birer taş parçasına dönmüştük. Anam başörtüsünü baba-

min aşağıya sarkan genesine bağladı, yüzünü bir beside kapattı. Ayağa durmadı. Olduğu yere çöktü. Yüzü donmuştu. Ağlayamıyordu. Bana gelince umutlarımı kesmemisti. Babamın öleceğine inanmıyorum. Bana göre başları ölü arsa o ölmekti. Sağlam eliyle yüzündeki örtüyü atar diye bekledim. Güneş yuvarlak, kırmızı yüzünü dağların ucundan gösterdi. Babam, koyu sessizlikler içindeydi. Ne elini kaldırıldı, ne de bir hırıltı geldi boğazından.

*

Evimizin kocaman direği yıkılmıştı. Anam çalışmalarını sürdürdü. Bir üç kardeş okula gidip geldik. Gene o yamalı giytirler üstündeydi. O günlerde okul müdürü yardımcılarıyla her sabah öğrencilerin giyinilerini gözden geçiriyordu. Aydınlık bir sabah. Once boyunbağı olmayanları çıkardılar, sonra benim gibi yamalı giyinileri. "Bundan gayrı gleyecek yok. Babam öldü. Anam el işlerinde çalışıyor" dedim. Dinleyen bile olmadı. "Evlerinize gidip düzgün elbiselerini giyerek geleceksiniz. Yoksa bu kükük giremezsiniz okula" dediler. Önce gitmek istemedim. Bir kaç adım geriye çekildim. Orada bekledim. O sırada bir tokat indi suratuma. Gözlerim karmakarışık oldu. Çevreme bakındım. Sanıfta yamalarını gören, uzun uzun düşünen öğretmeni aradım. Göremedim. İnsanı anlayan, yamalının derdini bilen ancak o olur diye düşünmüştüm. Ondan gayrı bizi anlayan, derdimizi dinleyen yoktu. Yamalı giymek suç mu diyecek olum, söz vermediler. Nice diretişsem içeriye almazdalar. Sabahın aydınlığında kapkara bir gece çokmesti dünyaya. Göğsünden yukarısı alevler içinde yanıyordu. Dişlerimi sıkarak okul kapısından çıktı. Ağrılaşan ayaklarınıma düzüm evin yoluna. Nasıl yürüdüğüm, nereden gittiğimi bilmiyordum. Dişlerim birbirine iyice kenetlendi. Kimdim ben? Bir hayvan mı? Yoksa daha kötü bir varlık mı? Beynimin içinde bu sorular doladı. Değişik bir mevsim gelmişti doğaya. Gördüğüm ağaçların tümü kırmızıydı. Dağlar, ovalar, gökyüzü sararmıştı. Eve gelmiştim. Elimdeki çantayı odanın köşesine fırlattım. Anam daha dönmemişti isten. Kararım karardı. Simit satacaktım. Bir daha da dönmeyecektim o okula. Yüzümé inen tokatın sesini duyar gibi oldum. Ellerim dizlerimdeki yamaların üstündeydi. Kendi kendime bir şeyler söyleyordum. "Duyamaz" diyordum, "onlar bu yamalar içindeki insanları duyamaz!"

Başkent

Her çarşamba sanat sayfası veriyor.
(Rüzgârlı Sokak, Ulus/ANKARA)

YAŞAMA SEVİNCİ

4. sayfadan

yazarlarla ocanların tekelinde mi bırakacağımız? Daha neler! Bizler de onlar gibi soluk kesen renkli olmasa bile, onlارının kadar içten, onlарının denli alıp götürüçü duygular, coşkular duyamaz mıyuz? Duyarız duygusuna, ne var ki, yine onları okuyarak, onların dünyalarına girerek!.. Ne demis ulu bir kadın: "Sanatçılardan sonra sanat anlayanlar gelir". Demek ki büyülü anahtar, bize güzellik kapılarını, o içice girmiş binbir aydınlığı saklayan kapıları açacak olan anahtar sanatçuda değil, sanatın kendisinde, sanat yapıtlarında, şiirde, müzikde, resimdedir..

Oyleyse, doğadan, toplumdan, gökyüzünden, havadan - sudan, her şeyden daha çok ve daha çok zevk almak ve de duygulanmak istigorsak, sanat yapıtlarının dinmeyeen şeşmelerine taslarımızı, dudaklarımızı dayamaktan başka çare yoktur. Ozanlarda, ressamlarda, müzisyenlerde, onları öteki insanlardan ayıran bir nitelik, bir özellik varsa o da güzeli, güzellikleri başka türlü sevebilmelerinden ileri geliyor mu!.. Oyleyse biz de güzellikleri onlar gibi sevmek için bilinçle hazırlanabilir, sanat yapıtlarıyla da ha çok kaynarak o niteliği belki de kazanabiliriz, o duyarlığa erebiliriz. Ne var ki, sanatçılardan, güzel sanatlar dan örneğin şiirden, müzikden anlayanların, hoşlananların da o seçkin mutlulukları yanında nice acıları, dramları vardır. Bunlardan biri, kendilerinin güzellikler karşısında duyduklarını, duşunduklerini, kimi zaman en yakınlarının örneğin eşlerinin, kardeşlerinin duymamaları, duyamamalarıdır. Sanırım onlara en büyük üzüntüyü bu verir. Tersi de onlara erişimez mutluluklar sunar.

Van Gogh, kendi dehasından kuşkuya düşüğü zaman, ona haykırarak: "Sen yeni bir sanat getiriyorsun Vincent, yeni bir ışık getiriyorsun, sürdür çalışmanı" diyen kardeşi Téo, yalnız iyi, seçkin bir insan değil; aynı zamanda Van Gogh'a güç veren, umut veren, mutluluk veren gerçek bir kardeşi, bir can yoldasıydı. Bunun yanında, Beethoven'e, üst perdeden öğüt vermeye kalkışan bir başka kardeş, bilmem ne Beethoven'de vardır ki, O da dünyanın en büyük, en yaratıcı sanatçılardan biri olan ünlü Beethoven'in kardeşi olmanın kendisine verdiği onurdan bile habersiz, aklı sıra büyük Beethoven'e öğüt veren, onu bazı davranışlarından dolayı eleştiren bir mektubunun altına şöyle imza atmıştı: "...Beethoven, çiftlik sahibi".

L. V. Beethoven'in bu düşüncesiz, duygusuz kardeşe cevabı ise kısa ve kesindi: "Ben senden öğüt değil para istemiştim. L. V. Beethoven, beynin sahibi".

Böyle nice beynin sahibi seçkin insan, çiftlik sahibi, apartman sahibi, gemi sahibi olmakla övünen beyninsiz yakınlarının verdikleri acılarla yaşam boyunca üzülmüşler, ezilmişler, yürek kanamalarına uğramışlardır! Neden? Çünkü o beyninsizler sürüsü, güzelden, güzelliklerden hoşlanma, insanlara anlayış gösterme, insanı insan kılan iyi duyguları, yaratıcı duyguları, ince, üstün düşünceleri duyma yeteneği kazanamadıkları, sanatla, kültürle ilişkileri olmadığı için, hep yontulmamış, hep kaba, benol ve küfürcüler kalmışlar, yanıtlaşmalarındaki seçkin insanı anlayamamışlardır. Bu tür acıda uğramak, sanatçılar için, sanatseverler için, duydukları estetik duyguların bir bedeli, bir karşılığı nadır dersiniz? Belki..

Ama insan için yüküm, hele sanatçı ve sanatsever güzellik düşünürler için daha büyük yüküm, esinin, sevgisinin, karı ya da kocasının kötü, duygunuz kardeş örneğindeki gibi olmasındır. Onlarla ayrı ayrı dünyalarda yaşamassıdır. Bir şiir, bir müzik, güzel bir doğa görünüşü eserlerden birini deli edercesine coştururken, ötekini kimidatmıyorsa, o evliliğin süreli bir mutluluk doğurabileceğine inanmak güçtür.

Evlilik yalnız seks yönünden ele alınırsa, erkek için olsun en çok iki - üç aylık bir coşku, bir tutku, bir yenilikten başka bir şey değildir. Ondan sonra insan, alışkanlığın sıkıcı düzüğünde bulur kendini. Ve daha sonra

da usanç başlar! Yalnız bu kadar mı? Başkaları da var olmaya başlar çevrede... Ama ortak duygusu, ortak hoşlanma ve karşılıklı saygıya dayanan bir arkadaşlık kurabilen çiftler için evlilik, bir cennettir.

Yeşille içi dişli olmuş yoğun bir mavı aydınlatıkta benzer ürperişler, duygular, coşkular duyamayan çiftler, benzeyen memelilerdir. Evlilikte coşkular, zevkler, durmadan yenilemek zorundadır. İnsan eşini değiştiremeyeceğine göre, duygularını, coşkularını değiştirmek, yenilemek zorundadır. Örneğin gezi, okumak, müzik, sanat, hepsi evli insanlara yenilik duygusu, tazelik duygusu verebilecek şeylelerdir. Zaman zaman kısa süren ayrılıklar da denemeli evli insanlar. Çünkü özleğin de evlilikde yeni heyecanlar, yeni duygular yaratılabilecek bir etkendir. Stendhal, sık sık mektuplaşmak koşulu ile bu gibi ayrılıklar sevgiyi billürtürdüğini söyler. Rabia Hatun gibi, herkes eşine:

Ben tâ senin yanında dahi hasretim sana, diyemez ki! Demek söyle dursun, böyle bir duyguyu herkes duyanız da, Aslında ozanca bir duyguya belki ama, yine de ayrı kalmışların duygusu işte... Özlemek ne güzel şeydir! Çünkü özlemek, umid etmek, beklemek, yaşamı düşlerle renklendirir.

Birlikte seyredilip hoşlanılan bir film, bir oyuncu, bir tablo, bir görünüm, dinlenilen bir güzel şarkı, bir güzel müzik parçası ve okunan bir şiir kadar, anlaşabilen kari - kocaları, sevgilileri birbirine yaklaştıran ne vardır? İş, o birlikte, o ruh ortaklığını kurabilmekte.. Bu mutlu ortaklığın kurulmasında ise, sanatın, kültürün yüce bir payı olduğu yadsınamaz.

Nereden nereye değil mi? Yaşama sevinci derken, yaşamayı ağıllayan şeylelerden de kaşla göz arasında bir güzel söz ediverek. Ve nerdeyse sanatsız sevginin olamayacağını, ancak sanatla uğraşan, sanatı sevenlerin yaşama sevincini duyabileceğini söylemeye getirdik sözü. Konuya bir de başka bir açıdan bakalım isterseniz. Herkesin özellikleri, kişiliği, yeteneği açısından.. Bakınca görürüz ki, herkesin başka nedenlere dayanan bir yaşama sevinci vardır. Ve Yaşamayı çok sevmek için ille de sanatçı, sanatsever olmak neden gereklidir, diyesiniz gelir. Haksızsınız da diyemem size. Nitelik bir çiftçi, toprağa attığı tohumun altın bir başkadı parıldadığını görürse, ozanın şiir yazdığını zaman duyduguına benzer bir sevinç duymaz mı dersiniz? Yaptığı böregi firna süren bir ev kadınının saat gelip de onu sofraya, sevdigi insanların önüne sürerken duydugu kaygılarının, onların, o böregi ağızlarını yakarcasma zevkle, istahla, hızla yediklerini gördüğünde duydugu mutlulukla yer değiştirmesinde de böyle bir sevinç yok mudur?.. Ve bu da bir soy yaşam sevinci söylemeyeceğim mi?

Sınıfını geçtiğini öğrenen öğrenci, girdiği yarışmada iyi derece alan sporcuyu, boğulmaka olan bir çocuğu kurtaran özverili delikanlı, güç bir matematik sorununu çözen matematikçi, işini zamanında yetiştiren işçi, hep o mutluluk denilen duyguyu, bir sevinç parlayışı içinde duymazlar mı? Bu olayların ruhlarına kattığı şey de bir yaşama sevinci değil midir?

Bunlar bir kerteye dek doğru ya, yine de sanatın kişiye verdiği estetik zevklerden doğan o soylu coşkunluğu, insan ruhunu güzel denilen tanrısal ışıkla yollaran o yüceliği, kısioglu sanırım ki, veremezler. Çünkü sanat, insanın düşüncesini olduğu kadar düşlerini de, çağrışmalarını da işletir. Böylece güzelliklerden alacağı zevkleri, tatları artırrı, yoğunaştırır ve içini zenginleştirir.

Onun içindir ki, çocukların yetişirken onlara olumlu bilimler, matematik, tarih, felsefe yanında güzel sanat eğitimi, özellikle şiir ile müzik zevki de vermemeliyiz ki, güzeli, güzellikleri sevebilsinler; ve böylece en acılı, en karanlık günlerde, dahası, en yalnız kaldıkları günlerde bile, içlerinden yaşama sevincinin dost ışığı eksik olmasın, olmasın ki mutlu olsunlar.

güney güney güney güney güney güney